

UNIVERSUL LITERAR

MARIUS BUNESCU FĂLEZE LA BUDACHI

In acest număr : GIB. I. MIHA ESCU, VICTOR EFTIMIU, VASILE SAVEL, ION PILLAT, DRAGOȘ PROTOPODESCU, SANDU TELEAJEN, VIRGINIA GHEORGHIU, ARTUR ENAȘESCU, A. RANGAVIS, G. G. COSTIN, F. ADERCA, SYLVAIN LEVI, ION BAILA, RUD. A. KNAPP, GEORGE DIACU și N. N. TONITZA.

An. XLII, No. 48.
28 Noembrie 1926.

Lei 5.

FRAGMENT

In amintirea fostei noastre povești, frumos de dureroasă,
 Inchin acest pahar—gândindu-l—ca dup'o cină copioasă ;
 In chilioara mea de pace, obsesiunea ta, imi pare
 Reminiscența amăgirii rămasă'n goluri de pahare.
 ...Te văd cu ochi-mi prinși de ceață, lipit de geam ca un strigoi,
 Schițând desertăciunea... umbra neînțeleșului din noi.
 Imperativ !.. te scurgi prin geamuri și'n inimă-mi năvălă dai !..
 Te miri c'o regăsești tot goală !.. c'am mai păstrat un putregai !..
 Ce vrei !.. te-am așteptat atâta... și în adâncul omenesc
 S'au strâns atâtea vise ude, c'am început să putrezesc.
 Și tu n'ai mai venit ! străină de ț-ăș fi fost ai fi venit..
 Dar gândurile mele sumbre te născocesc la infinit ;
 Te am și nu te am aproape. Sunt vrednică de milă !.. știu !
 Sunt jucăria unei umbre, sunt umbra unui joc pustiu.
 Singurătate !.. nesimțire !.. pământ ucis !.. copil învins !..
 In mine toată lumea moare, încet... înăbușit... prelins..
 De-ăș povesti acum banalul prin care zilnic am trecut
 Și toate nopțile, din clipa din care nu ne-am mai văzut,
 Ar furnica din nou în mire — în ce-a rămas nevătămat—
 Aceleași chiuuri, furioase de a le fi redeșteptat,
 Și nu mai vreau !.. destul !.. ajunge !.. cu ce-am plătit mai pot spera,
 Mai pot rădăjdui uitarea !.. mai pot trăi !.. mai pot visa !..
 Visa !.. ar fi să dorm mai bine, să curm fristești, păreri de rău,
 Să uit că— fără milă—viața !.. m'a zămislit și'n trupul tău.

VIRGINIA GHEORGHIU

Primăvară

Din tren, în zori, văd cerul ca o apă
 Prea limpede cu scoica lunii'n fund.
 Plopi nalți la luminișuri dau să'ncapă :
 Iscoade sunt și zările pătrund.

Spre Răsărit ard coifuri parcă'n pară
 De aur viu, lungi sulți se aprind..
 De-acuma gloata umbrei o să piară —
 Arcașii tainici arcurile'și prind.

Dar meri și peri și pruni de pe coline
 Răspund și ei, trăgând cu praf de flori,
 Și'n hăzăit de gloanțe de albine.
 Destășură un lanț de trăgători.

Podgoria'i toată nouri de șrapnele
 Incremenite'n aer de Prier.
 De raze fugărite, rândunele
 In escadriile răslețite pier.

E soarele biruitor. Cireșii
 Au ridicat, învinși, steag alb în vânt.
 Livezile își numără plășii.
 Un cuc dictează pacea pe pământ...

Lumină pretutindeni ! Primăvară
 Și verde proaspăt ca un suflet nou
 Și micii albi ca merii albi din țară
 Și pace'n gânduri vechi și'n grâul nou.

Și sus, pe zarea vremii, ca o dungă
 De mări albastre cu scipiri de nea,
 Bucegii neclintii pe când se-alungă
 Și tren și primăveri și viața mea.

April 1926.

ION PILIAT

Asemănarea

Restaurantul, berăria și cofetăria „La andafir“, domina întreaga piață a târului cu firma imensă în culori strigătoare: un trandafir alb (floare) ce se chega din spuma deasă a unui țap cu re, iar toată această alegorie era îndrătită în cadrulă încolăcitură a unei rechi de trandafiri (cârnați) de porc, și creți și cu dese puncte albe.

Cei cinci francmasoni, cum îi numea țârgul sorbeau din țoiurile lungi de ică sau din „princesele“ de bere și ca obicei, cu șgomotoasă veselie, comenu „piața“ din ziua aceia. (Se înțelegea în piață locul de plimbare al orășenilor Duminică, după sfârșitul slujbei, două asuri după ce se ridicau tarăbalele abalilor și ștergarele vânzătoarelor de zarvatură; — mai lămurit lumea ce seimba agale de colo, până colo, toatele cele noi ale cocoanelor, grupurile care se strâneau după cum „criticile“ n cursul săptămânei trecute le împinse spre una sau alta din cele câteva bere ale orășelului).

Mesele celelalte priveau cu rece revră spre francmasoni; îi știau puși pe icină și hotărâți să nu dea îndărăt peni nimic în lume; apoi erau țoți tineri, stare și cu școală, cu ocupațiuni și ofesii de greutate în trezile locului. lăsau deci în plata Domnului; cu apururile și cu bătăile lor de joc, care uori făceau înconjurul orașului, specule cu stăruință și metodă pentru pară lor convenabilă, de taberile intereete. De altfel grupul începuse să se desume: Lungeanu se însurase, iar Mălăcu era gata, gata să-l urmeze. Mai răineau Smărăndache, șeful, cum îi spua ei — limba cea mai afurisită nu mai din orășel, dar din tot ținutul — cei doi mânji, ultimii admiși în grup. Doamna Lungeanu nu „ieșise“ încă, r Lungeanu își prevenise amicii că iată ce se va ivi în gura pieței îi va răsi.

— Ce să-i faci moncher, obligați... i rog, am intrat în jug... avis lui Mășcu, până mai e vreme...

Deocamdată însă puterea obișnuinței ținea țintuit lângă tovarășii bețiilor cute și a celor mai nesărate glume. Cocoanele soseau rânduri, rânduri ispre biserică. Soții le lăsau întâi să se mbe în voie, în largul pieței; le prău de departe legănându-se două câte au sau mai multe, întorcându-se una re alta, cu toată jumătatea de sus a țplului, în mișcări încete, fără a se ivi totuși, căci privirea le aluneca nemat spre „Trandafir“.

Pe urmă le făceau semn sau porneau le cheme; altele mai îndrăznețe venu dela sine, călcând voincește și chiind totuși de-atăta îndrăzneală.

Se așezau șgomotoase în jurul meselor gustau cu poftă de Tanțal deslănt, mititeii zemoși, această mare plăe hebdomaderă, rezervată zilnic doar țbaților. Pișcate de amăreala aciduă a berei, făcuțele fine trosneau ace sub presiunea tocătorei; mâncările acasă cu complicații și d'chis în comiție, ca pentru sfânta zi de Dămini erau uitate astfel, de dragul acestor țuri de carne, trecute prin mașină și mântate în bicarbonat, căci toate deau fără milă, ca împinse de-un avânt rășbunare, momitoarea invenție bir-ească ce le lua bărbații din minți și-inetea acasă, la masă, târziu și insenili la felurile domestice.

Soarele își ridicase capul de după case pentru a feri clienții de ochii lui scor-nitori, de vară, un slujitor cu cămașe

murdară, cu piept gol și păros, învrtea boscorodind ceva, manivela din perete, pentru a desfășura lungile perdele răcoritoare. Picoli mărunți cu stropitori țuguiate la vârf, descriau opturi de apă printre rândurile de mese sau pe marginea estradei de ciment.

În grupul francmasonilor se făcuse tăcere. Smarandache, urma să povestească un caz foarte curios... dragă Mișule, mai ales tu să ascuți să vezi ce interesant...

...Pe la Găești, cum spun, se urcă în tren, cine crezi?... cine crezi?... cine crezi?... (îi ia el la rând, pe fiecare din ascultători).

Francmasonii așteptau, minunându-se dinainte, căci Smarandache găsea totdeauna câte ceva neobișnuit de povestit și știa să infățișeze lucrurile într'un chip cu totul aparte decât ceilalți:

— Madam' Lungeanu...

Mânjii cășcară gurile; Lungeanu după ce privi mirat în juru-i, crezând un moment că soția lui a apărut pe neașteptate, strânse tare buzele și tuturor li se pără că aud un scârțâit de măsele.

— Să n'am parte să mă mișc, de-aici... Madam' Lungeanu în persoană...

— Se vede că nu ești în toate mințile... De când am luat-o, nevastă-mea nu s'a mișcat de lângă mine...

— Par'că spune cineva altfel?... îl liniști Smarandache.

— Hm, asta-i telepatie curată, făcu unul din cei tineri.

— Ascultați, să vedeți... Așa... Am crezut întâi că sunt prada unui vis... vre-un fenomen de telepatie, vorba mânăului ăstuia. Doamna Lungeanu în persoană, ce mai tura, vura... Domnule, n'am mai văzut așa asemănare! Mă rog nici un milimetru diferență la înălțime, na, nici o santimă diferență la celelalte... cum mă vedeți și vă văd... De figură nu mă vorbesc: oacheșe, ochii cărbune, nasul ăla care tremură de... de... să mă... să-mi... ce mai la deal la vale... Și mă rog, eu care știam, care-mi dădeam bine seama, că nu putea fi madam' Lungeanu... eu însumi eram complet isbit de această nemaivăzută asemănare... Nu-i nici o supărare, dragă Mișule...

— Ce supărare, ar putea fi, rosti unul din ascultători:

Lungeanu cântări o clipă, încă neștiind ce atitudine ar trebui să ia. La urmă șocotă că arătând neaz, ar întărâta mai mult pe guraliv. Deci, găsi mai nimerit, deși cam târziu, să se pornească pe-un răs sdravăn, din toată inima.

— Bată-te să te bată, da'cine vorbește de supărare măi dragă — și ochii lui se întoarseră nervoși și înfrigați spre îmbucătura drunului, care vine dinspre biserică. Până acum, povestirea lui Smarandache, nu avusese nimic, grav sau ofensator într'ansa. Cine știe însă ce-ar fi putut urma, așa că ochii lui se porniră să aluneca mai la fiecare moment, șrețioși, spre locul apariției salvatoare, lucind ciudat și nestabil, ca două flacări de lumânări, pe care un duh glumeț le suflă în răs. Asta nu-l împiedică însă, să adauge și dânsul, cu suficient curaj:

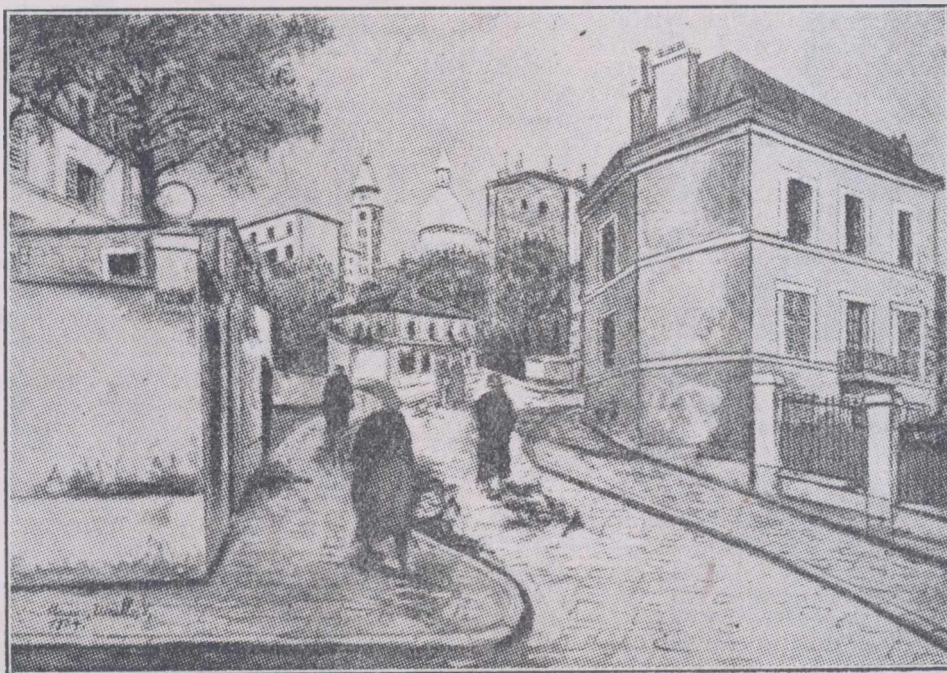
— Asemănări d'ăștia isbitoare, se întâmplă adesea. Mi s'au întâmplat și mie. Doar v'am povestit, cum odată, la București, la țerasă, mă duceam cu bratele întinse, spre unu', de-am crezut că e frati-meu Ion...

Smarandache, încurajat de această confirmare și din ce în ce mai animat de amintire o luă în piept înainte:

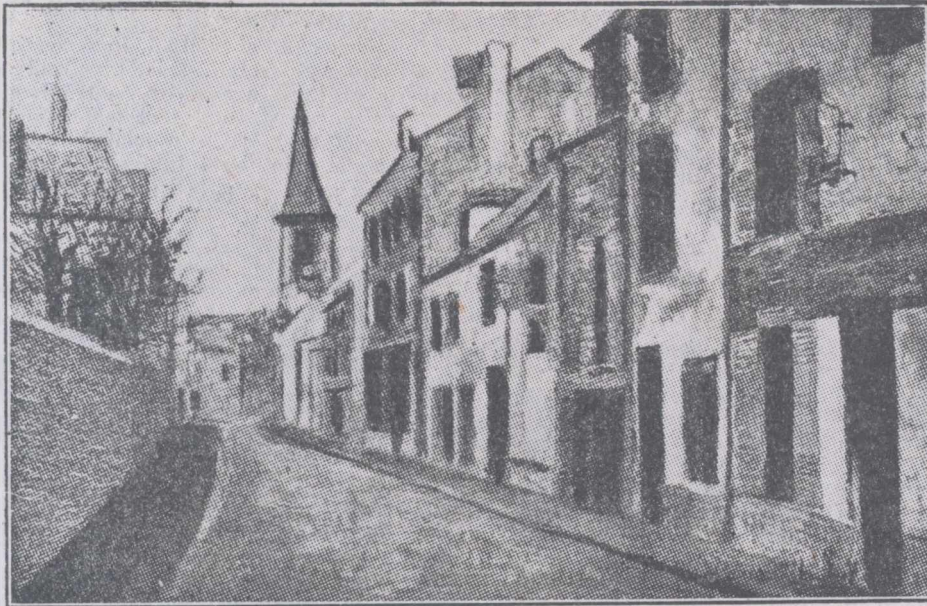
— Tocmai! Tocmai la fel! Să vedeți lucrul dracului. Mă șpovedesc la voi ca la niște duhovnici. Dar să le luăm toate la rând, după fir. Cum spun, domnișoara sau doamna... în sfârșit Lungeanca No. 2, mă ierți că-i zic astfel... pentru că mi-a ascuns numele până... până la urmă și nici azi nu-l știu cu toate că... dar mai bine la rând; se așază lângă mine, adică în fața mea... tentația, vezi dumneata sau ceasul rău... mă rog se întâmplase ca vis-à-vis de mine să fie un loc gol... Fa'și cere voie... Măi, si glasul nevesti-tii... ceva nemaipomenit! Și se așază: mișcările nevesti-tii, s'a aruncat drept în fundul canapelei și înainte ca să ajungă acolo, si-a și încrucisat picioarele unul peste altul... exact ca...

— De unde știi tu că nevastă-mea își încrucisază picioarele înainte de a se aseza pe scaun... Spun drept că n'am mai auzit niciodată să-și încrucisaze cineva picioarele înainte...

— Cum, tu n'ai băgat de seamă? se

MAURICE UTRILLO: Piața „Ravignan“

MAURICE UTRILLO : Stradă în Stains

minunează Smarandache, intrată, că Lungeanu rămâne uimit cu desăvârșire... — Haide, nu mai face pe... râde el, spre a-i veni în ajutor, încât Lungeanu se simte nevoit să rădă la rândul-i..., spre a nu mai da — Doamne păzește! — loc la cine știe ce bănueli...

— Ascultați și nu mai întrerupeți, făcu Smarandache, nerăbdător... Cum știți pe la Găești se cam întunecă... Se așează și mă lovește cu piciorul... foarte nervoasă... identic...

— Smarandache, obraznic să nu fii...

— Dragă Mișule, cu tine nu mai poate spune omul o anecdotă... Tu știi că nevastă-ta are piciorul foarte mobil. Este sau nu adevărat că atunci când stă pe scaun, stă numai picior peste picior și dă necontenit din piciorul dedeasupra, fie că e dreptul, fie că e stângul... Doamne păzește, cu nu vreau să fac glume stupide, am vrut numai să vă arăt izbitoră asemănare... ca fizic vorbesc...

— Adevărat și eu am observat, interveni unul din mânji...

— Ce-ai observat, tu, măi... mușunache?... Ce te amesteci unde...

— Ajunge, tăie scurt Mișu, spre a curma definitiv o discuție atât de imposibilă — și începu să bată nerăbdător în masă, cu vergheta „plata”, întorcându-se plictisit spre locul pe unde avea să apară doamna Lungeanu.

Se lăsă brusc tăcere opacă în jurul mesei atât de vesele până adineaori, o tăcere în mijlocul căreia șgomotul de a-lături și de pretutindeni, cădea greu cu colții de piatră în apă adâncă.

Lungeanu nu avea astâmpăr pe scaun; și mâna lui renăsca spontan, crescând dela sine sbucnită și fără chip de oprire.

— Asta-i nerușinare, reîncepu cu voce înecată. Să mi se spună mie cum își ține picioarele nevastă-mea... cum... în fața domnule...

Și aci înghiți unul după altul și din greu, șiragul de cuvinte neplăcute, pe care tălăzuia apă a necazului și le arunca în cumpăna graiului, la adresa foștilor tovarăși de glume și răutăți.

— De geaba te superi, interveni Smarandache cu zâmbet șiret, căci își păstra bine sângele rece... E vorba de-o femeec... una de pe drumuri, care în afară de-o asemănare întâmplătoare și curioasă, n'are nimic comun cu nevastă-ta... Un simplu fenomen de... ca să zic așa coincidență...

— Să mă slăbești cu fenomenele dumitale...

— Dragul meu, dacă-ai fi văzut-o... îți jur... îți... pe cuvântul meu... nu puteai avea altă... impresie... până la urmă, înțelegi...

— Smarandache, te rog... te conjur pe prietenia noastră, un cuvânt dacă mai scoți...

— Smarandache, spuse și unul din mânji... continuă povestirea fără să faci aceste apropieri... cum să zic, aceste comparații...

— Pentru că o să complectăm noi cu imaginația! răzni Mișu scos de tot din sîrite.

Pe la mesele vecine se iscă mișcare. Mișu își înghiți din nou restul mâniei, ce-și găsi acum drum, doar prin ochii prinși cu care-și fulgera prietenii... Bătu nervos în masă, Plata dobitocule! strigă cu atâta putere la chelnăr, că acesta cu greu se putut dumiri apoi, unde trebuie să poarte comenzile cu care venise.

— Gata coane Mișule! așteptați și dv. o leacă... asigură el împăciuitor, descărcându-și pieptul de orânduiala geometrică în care așezase paharele, farfuriile și tacămurile. Dar când se despoșoră cu totul, o sbughii hoțeste iarăși în ușa prăvăliei, strigând cât îl lua gura: „Numaidecât coane Mișule!” și încheie asigurările cu un „Vince!” decisiv, pe care-l aruncă meselor dinăuntru.

Mișu care-l urmărea cu ochii înecați de obidă și indignare și era gata să se ia după el ca să-l aducă doar cu un pumn la respectul datorit clienților vechi și statornici — surprinse pe cel mai tânăr dintre mânji, făcând semn lui Smarandache. Părea că-i spune cu mâna și cu ochiul: — Lasă-l dracu' să plece, ne povestești pe urmă în tihnă...

Sângele repede al lui Mișu dădu atunci de tot în clocot.

— Ce tot îi faci semn mă neisprăvi...

Dar toți isbuciră în râs...

— Chiar că ești caraghios de tot, mă Mișule, încercă pentru ultima oară Smarandache să-l liniștească. Acum tu oi fi vrând să stăm toți smirna...

Închizându-i-se porțița isbucnirii, necazul lui Lungeanu crescuse și mai chinător înăuntru. Privi îndurerat în largul pieței. Și melancolia maidanului imens și rău pavat, împrejmuț de case lătrâne, cu cerdacuri strâmbe și cu păreții boiți strigător de fără gust, îi erănceni și mai

mult durerea. De pe coperișul primăriei un stol enorm de ciori, căzu ca un negru și greu, cu fâlfâit șgomotos pe d'zolanta priveliște. Mai mult nu mai pu suporta Lungeanu. Era gata să se ridice să facă singur plata la casă. Dar că își întoarse capul surprinse pe ceila spionându-i mișcările, cu coada ochiului luând seama spre strada pe unde avea apară madam Lungeanu sau lăsându-vădit plictisiți pe spețea scaunului, să privească înăuntru, dacă vine sau chelnierul.

Mișu le cetea atât de limpede curiozitatea și neastâmpărul în ochi că-i vedea, după plecare, vărându-și nutreanostele în gura cu dinți înegriți, de tut a lui Smarandache. Cu ochii șgâiți și sorbi cu toții vorbele imbecilului său de „prieten”, a cărui satisfacție nu stă în aventura propriu zisă, ce va fi avut-o, în plăcerea perversă de a fi avut impesia, până la urmă, canalia, — că parțera semăna până la confuzie cu soția lui mai bună amie.

Iar necrescuții aștia, cărora de-abia le dat tulcele, fără îndoială că un moment n'au să vadă tabloul îndepărtat și vag contur de analogie, ci dimpotrivă timpul nu va dăinui în mintea lor altce decât modelul viu, pe care-l înțelnu zilnic, femeia în carne și'n oase pe care o urmăresc desigur de multă vreme, pașul, cu ochii și cu gândul, dealung străzilor, în cuprinsul odăilor cunoscute și de ei așa de bine — și chiar în întoalețea a nopții.

— Hai odată chelnăr, strigă deastud Smarandache, cu aer plictisit și acru.

Iar strigătul lui se înfige în sufletul Mișu, ca un ascuțit cu cărlige. Cu cât străduie să-i scoată adevăratul sens, o mintea bănuelnică, cu atât înțelesul sfâșie și distramă.

Dar chelnierul se apropie.

— Gata coane Mișule...

Tăcere.

— Gata coane...

— De ce n'ai venit când te-am strigat deodată Lungeanu și ochii i se făcuseră înfricoșător la chelnăr.

— Coane Mișule, nu mai mă țineți... vedeți că n'am timp...

— Haide marș! imbecilule... ești prost să mă supăr de răspunsul tău... mai plece...

Vădiță consternare se zugrăvește brusc pe fețele nerăbdătorilor; aceiași lumini de înțelegere ocolește masa, frângându dintr'un ochi spre altul, ca pe hârtie poligon cu laturi neegale.

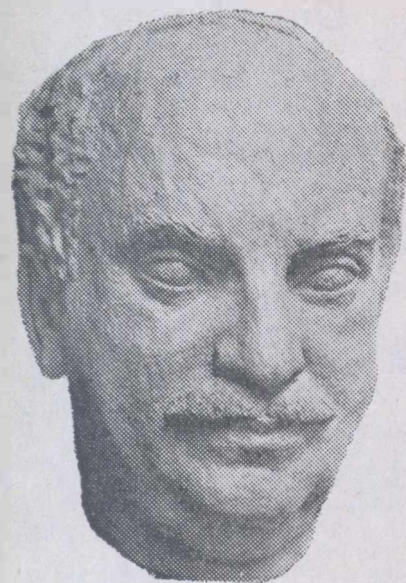
Smarandache începe să bată toba tablă de metal a mesei și flueră un cântec fără noimă. Ceilalți cască sau își întoarse ostentație fețele spre mesele vecine. Doamna Lungeanu! strigă Smarandache cu isbucnire de triumf rău reținută. — te-o, a apărut! Poți să te duci dragă Mișule, lasă că aranjăm noi cu consumația.

— Lasă că nimereste ea și singură acasă... Mișu și-a făcut toate socotelile, va veni el deastădată pe Smarandache să-l vestească. În fața lui desigur, acela nu va permite prea mult. Pe urmă poveștea eșuată...

Îi păru rău de supărarea lui de acum; simți chiar un început de rușinare înțurpurându-i ușor obrații. N'a avut tact... a fost slab... s'a făcut de râs.

De aceea se simte nevoit să isbucnească într'un hohot fals și exagerat, prieteniile nu toți înțocmai ca și cum el i-a păcălit...

— Ce chiar ați crezut cu tot dinasul că m'am necăjit? o potrivește la te uită la ei cum au rămas... Lasă gii mei, nu sunteți voi în stare să mă căjiți pe mine... Hai Smarandache, înainte...

ARGARETA COSSACEANU: POR-
TRETUL D-LUI C. DIAMANDI
Salon d'Automme

- Ce să zic?
- Povestește... cum a mers mai de-
te.

marandache dădu plictisit din umeri:
- Am povestit, asta a fost tot...
- Și se încruntă iarăși; dar tot are
vrea să rădă cu multă desinvoltură...
- Bine, bine! făcu el, limpezindu-și
a privire și dibuind zadarnic o mână
posnaș.

- Bine, bine, dar hai să vedem... cum
ai pus coarne...

- aici râse și cu mai multă poftă, plin
uternic, privindu-i iarăși pe fiecare
arte, par'că să însufle fiecareia nepă-
și îngăduința lui...

- Da nu ți-am pus dragă nici un corn...
- Bine, bine, firește... dar mă rog...
te cum... cum ți-a cedat...

- Foarte bine, cum cedează ori ce fe-

da... va să zică tot ți-a cedat... hei, a-
i povestește-ne mă omule...

- Ce să-ți povestesc Mișule? Ia însă
în pace... dragă...

- E hai măi Smarandache, ce sunt
nuțările astea... Poftim, spune mai
rte... Eu nu m'am supărat de loc... nu
că ți-am atras atenția... că nu... că e...
la, e o margine... peste care...

- Ia lasă-mă cu marginele tale Mi-
uite ți-a trecut nevasta spre casă...
e vrea femeea să faceți o vizită,
e vrea să-i dai o bere...

- Nu prea ține să bea beri, te-asigur...
ri ce caz are oroare, de cărciuma
unde mi-am pierdut atâta vreme...
sând) de pomană...

- Păi tocmai... du-te și vezi-ți de trea-
... ce vrei... noi continuăm să ne pier-
vremca... tu ai alte obligații...

- Va să zică nu vrei să ne povestești...
Doamne, Mișule... dar ce e cu tine...
nenișorule acasă, că te-așteaptă...
Ca să le povestești ăstora pe urmă...
Dar lasă-mă Mișule, pentru numele
lumnezeu...

- Păi vezi că ești porc...
îndată ce pronunță acest cuvânt, ca
semnal, Mișu se ridică atât de re-
că toți ceilalți patru se simțiră o-
ți să-l imite cu aceiași repeziciune,
nasa, în același moment se puse să
ze între ei, ca sguduită de spirite.
Mișu își recăpătă puterea ochilor
ă o clipă de perdeaua grea ce-i că-
pe conștiință, văzu pe fiecare din
atru cu paharul în mână, apucat
ân de toartă, întocmai ca și dansul,

gata să arunce; iar în juru-le, la me-
sele celelalte, toată lumea în picioare,
mine întrebătoare, guri crăpate de răs,
ca'n fața unei noutăți neașteptate și cu
totul plăcute, câte-va mutre antipatice
soptindu-și misterios la ureche.

- Iși duse mâna la ochi, ca acel deșteptat
dintr'un somn hipnotic și fără să zică o
vorbă, la fel de zăpăcit, porni șovăitor.
Cu privirile în pământ, cu mersul nesig-
gur, nu vedea pe întinderea maidanului
decât întunecatele lighioane înaripate,
plimbându-se de colo, până colo, cu um-
bluț grațios, cu maestoase înclinări din
capul sur, o întrecere bizară de coche-
tării păsărești, subliniate de croncănituri
indulcite, de par'că tot neamul cioroesc
și-ar fi dat întâlnire în piața târgului să
serbeze minunea soarelui vărătec, într'un
straniu bal îndoliat.

- Pasul nesigur al lui Mișu, strică buna
dispoziție a unui grup destul de sgomro-
tos: aspre și răgușite trompete dădură
alarma și deodată, într'un inens fâlfâit,
cu nesfârșite țipete de groază, legiunea
cea neagră, își luă sborul spre ciudat
împodobitul acoperiș al înaltei și greoaiei
primării.

- Inșă odată cu panica aceasta, ce-o is-
case involuntar, i se păru că'n urmă-i,
râsul pe care-l lăsase aproape stins, pru-
dente de astădată aripi, se întinde, se
sbate, din ce în ce mai femeinic, mai
vioi, întocmai ca uriașul sbor al... ciorii-
lor. Se întoarse brusc și se simți capabil
de orice; văzu însă că toate mesele s'au
liniștit și lumea își vedea tihnită de mi-
titei și bere. Fusesse într'adevăr o părere.
Doar la masa părăsită, cei patru țova-
răși, cap în cap, rânjesc ca potăile pe
pradă...

- Porni înapoi. Mergea încet, apăsător, ho-
torit Drept spre masa netrebnicilor. Și
fără să audă vocea femeiască din urmă
care-l striga necurmat dela o vreme.

- Când se opri, stâlpi groaznic de răzbu-
nare dinaintea mesei infame, francmașo-
nii se ridicară toți ca la un semn și-și
scoaseră pălăriile ceremonios. Bătăia asta
de joc, chiar că întrecea orice margine!
Și el tocmai era gata să se năpustească
într'un acces de nebunie, cu brațele, cu
pumnii, cu pieptul, când vocea din urmă
ii isbi înșfârșit urechia?

- Da ce, dragă, nu mai auzi de loc...
mă faci să alerg după ține...

- Era doamna Lungeanu, care după a-
ceastă introducere, cam înțepată, deabă
trăgându-și sufletul și înainte ca Mișu
să se desmeticească, își exprimă dorința
să ia o bere la masa francmasonilor.

- Mă primiți cred? își făcu dânsa loc
grațios pe scaunul oferit de atâtea mâini.
Și arătând spre bărbatu-său: Credeți că
vi l-am luat de tot? Iată vi-l aduc înapoi:
însă cu condiția să mă primiți și pe mine
în cercul d-voastră despre care bărbatu-
meu mi-a spus că e o adevărată mafie de
clevețiri și intrigărie... I-ați speriat pe
toți... să mă inițiați și pe mine vă rog...
trebuie să fie nespuse de interesant...

GIB. I. MIHAESCU

Pandurul

După A. RANGAVIS

Ce neagră-i noaptea peste munți!
Cum cade nea mereu!
Din ascunziș de brazi cărunți,
Pandur ursuz, cu ochii crunți,
Se sue'n sus cu greu.

Cu dreapta, el a apucat
Un fulger, ca și zeul.
În munți, el are un palat;
În munții lui e împărat:
El nu cunoaște greul.

Inspăimântați fug toți tiranii
De arma-i lucitoare,
Panduru'și darmă toți dușmanii,
Știc-a-și trăi cu cinste anii
Și tot cu cinste moare.

„Necinstea lumea cărmuește
„Și soarta cea nedreaptă.
„Necinstea — averi îngrămădește.
„În munți, Virtutea se ferește
„Și'n darn rându-și așteaptă.

„Sânt negustori — și-s mulți! — ce vând
„Popoarele ca turme,
„Râzând de fară rând pe rând.
„La noi doar flinte-auzi cântând
„Prim locuri fără urme.

„Te du ca să săruși vestmântul
„Acelui ce-asuprește!
„La noi, în munți, găsesse mormântul
„Tiranii toți și-apoi pământul
„Bogat ce mai rodește!

„În jos, pe văi, eu toți se'nchină
„Acelor ce'mpilează.
„La noi, în munți, vremea-i senină,
„E veșnic soare și lumină,
„Iar spada-i veșnic trează.

„De ce plângi, mamă? Plec de-acum.
„Mă binecuvintează.
„Tot neamul să-l ridic în drum,
„Din dușmani să nu las nici serum
„Și fii mereu vitează!

„Nu plângeți, ochi ce vă iubesc,
„Frânturi de cer sub frunte!
„De-al vostru plâns mă chinuesc.
„La munte liber viețuiesc
„Și liber mor la munte!“

Adânc cutremur pe pământ:
S'a slobozit o flintă,
Un nor pe soarele cel sfânt;
În loc de flori, vezi un mormânt:
Panduru-a fost drept țintă.

Pandurii s'au descoperit
Se'nchină cu'ntristare
Și jalnic cânt au glăsuțit:
„Pandurul liber a trăit
„Și'n libertate moare!

G. G. COSTIN

Seara a treisprezecea

Din Cytera

Am cunoscut odată un om care avea treisprezece copii și toți erau departe de dânsul.

Trăia liniștit și nu ducea griji, așa îl socoteau cei care îl apropiaseră, fericiindu-l; aceeași față, aceeași îmbrăcăminte, același mers măsurat, aceeași vorbă care nu eșia din făgașul vroit. Părea un automat care la anumite ceasuri pleca de acasă, se întorcea la amiază, mâncă, dormea și apoi pleca iar ca să nu se înapocheze decât seara să cîneze și să odihnească noaptea.

lui de unde nu eșea decât în dimineața următoare.

Cina, și după cină se închidea în iatacul lui de unde nu ieșea decât în dimineața următoare.

De mulți ani ducea viața aceasta, ca o mașină, și nici cea mai perfecționată mașină nu s'ar fi putut lua la întrecere cu dânsul și nu s'ar fi putut împotrivi timpului care macină și oamenii și lucrurile.

Asupra casei lui se abătuseră multe dureri și bucurii, el însă părea că nu se împărtășește nici din unele, nici din altele, părea străin de toate și supărat nu-l vedea niciodată.

Pe rând copiii au părăsit cuibul, el însă parca nu știa și astfel într-o bună zi s'a trezit mai singur ca totdeauna ca un pustnic în încăperea caselor, bătrâne și ele.

Atunci și-a schimbat iatacul lui, a înscuiat ușile la odăi și cheile le-a pus într-o veche ladă de fier și s'a mutat într-o odăie retrasă unde hotărîse să-și petreacă zilele ce i-au mai rămas.

Curând în odăile zăvorite colbul se așternu peste portrete și toată mobila din alte timpuri; ca pânză cenușie se întinsese peste toate, acoperindu-le. Carii au prins să roadă, sfredelind în lemnul îmbătrânit și tictacul lor părea o muzică de ornice închipuite. Soarecii, după ce au isprăvit în ronțăitul lor o veche arhivă ce nu mai putea folosi, și-au mutat și ei locul. Păianjenii își țeseau pânza lor fină pe pereți și mobilele măcinau stăruitor covoare, perne, saltele și tot ceia ce le sta în cale, necadormitul ochi al morții plimbându-se peste toate.

Omul se schimbase acum într-o umbră și un mormânt părea odăia lui. Fereastră nu o deschidea niciodată, nici iarna, nici vara și în urma pasului lui ușa o închidea cu îngrijire. Un miros de mușcat răzbia din iatacul lui și dacă rareori ceneva îl surprindea cu ușa nevăzută, mult nu zăbovia, căci nimeni afară de dânsul nu putea trăi în mormântul acela viu.

Curtea se schimbase și ea. Iarba creștea în voe, se usca de arșița soarelui și înverzea iar după ploaie. Pomii din livadă, unii s'au uscat și au căzut la pământ, pe alții i-a umplut omida și moartea îi pândea la fiecare clipă, dar el nu vedea nimic. Zăvoră portile și nimeni nu mai venea la dânsul. Ura lumea, o disprețuia sau era sătul de ea ca unul ce văzuse multe, cine știe.

Scrisori primea arareori și atunci le ținea zile întregi nedescifrate, ca și cum nimic nu avea să-i mai adauge vieții slova venită din depărtare, până ce într-o noapte le deschidea, sfărîmându-le taina. După ce își așeza ochelarii pe nas, începea să citească.

Ce timpuri îndepărtate răscoleau rândurile negre și câte aduceți aminte cerșiau viață. Altă lume se depăna în lumina ochilor, alți oameni, alte peisagii, altul era și el parca. Amintirile care îl înduioșaseră la început sfârșeau prin a-l

tulbura și într'un târziu își da seama că vorbește singur, blestema viața și se culca în cele din urmă. Somnul nu-l prindea și lumina zilei îl găsea mai istovit decât în ajun, și nimeni n'ar fi știut dacă se întristase sau nu; dacă suferise sau dacă gânduri de altădată i-au torturat și sufletul și trupul.

Târziu, într-o seară, a auzit bătăi la ușa lui, le-a ascultat și n'a răspuns.

A doua seară, la același ceas, bătăile s'au repetat, el însă n'a răspuns și n'a deschis ușa nici de data aceasta și încă nouă seri la rând, toate s'au petrecut ca întâia, a doua și a treia seară.

A treisprezecea seară, omul nostru n'a mai putut aștepta. Impins de cineva nevăzut s'a apropiat de ușă, descuie și lăsând-o deschisă, încercă să vadă oaspetele care de atâta vreme, îl cerceta în fie-

VASILE SAVEL

care seară. Nu văzu pe nimeni, nu auzi nici un șgomot, simți doar aerul rece, mai rece ca oricând și un fior îi străbătu trupul uscățiv. Închise ușa și se întoarse în iatac, și nu mică-i fu mirare văzând treisprezece păsări albe la rând pe spețea patului. Fiecare se înalța în sbor și se făcea nevăzută apoi.

În locul lor, în același loc stăteau acum treisprezece pasări negre, care priveau întrebătoare parca.

În iatacul lui era rece, rece de gheață, tot aerul rece năvălia în iatac, cutremurând omul care în tremur privea și nu înțelegea nimic din toate câte se petreceau în jurul lui. Ostenit ca după cel mai lung drum care-i al vieții fiecăruia, căzu în nesimțire în vechiul lui fotoliu.

Târziu când s'a deșteptat și-a adus aminte de toate, ca'n vis le vedea și visul îi arăta o pasăre de noapte cu ochi ce străluceau așa cum strălucește diamantul în cărbune. Și dintr-o dată își revăzu viața lui toată din vremea depărtată a copilăriei fără nici o grijă; se văzu tânăr plin de planuri și ambiții când plecase în cucerirea lumii; și după aceasta îi apărură deziluziile, planuri neisbutite, înfrângeri suferite din care nășteau noi speranțe, avânturi și însăși forța victii care te mână mereu înainte.

Și în iatacul lui în care aerul proaspăt

Tu astăzi, vii din fericita țară,
A dragostei de veci și-a primăverei!
Îmbălsămate mări te legănară,
Și blânzi zefiri, îți fură corăbierii.

Asupra-ți, îngerăși, s'abat în stoluri,
Zmurgând cununi, din crânguri și poeni
...Pe unde treci, pier ale vieții goluri,
Și crește-un zvon de corzi coliene.

Atrași la viață de puteri divine,
În juru-ți muguri se deschid spre slavă
Ce duh senin, te împinse către mine,
Purtând ușor, legănațoarea navă?

O umbră, mă strecoar sub ochii tăi!
Sunt călătorul trist și 'ntârziat,
Iar, pașii mici, pe 'ntunecate căi
Brăzdând pustiul, pțrurea, s'abat.

Tu, porți în față, rumenele zori,
Un colț de cer, aduci cu al tău pas,
Eu, cel mai singur dintre călători,
Pe drumul vieții, trec fără popas!

Eu, fericirii, n'am voit să-i fur.
De cât în zbor, o singură clipită,
Și-adecea ori fășia de azur,
Îmi pare sus, o flamură cernită!

Nu-ți cer iubirea ta, nici dezmierdări!
Încovoiat sub jugul sorții grele,
Sunt valul care lunecă pe mări,
O clipă, sub lumina unei stele.

Cum valul din adâncuri sue, greu
S'ajungă'n drum, cereasca scânteeare,
Azi, urc, pe-aripa sufletului meu,
Ca să te-ajung, o chip din alte sfere.

Asupra mea, o clipă te-apleci;
Privirea ta de flacări, mă pătrunde!
...De-acum, ca valul, pot s'adorm pe ve
Rostogolit în miile de unde!

ARTUR ENAȘESCU

nu pătrundea de mult, era rece și pasărea neagră porni un vânt aspru întinzându-și larg aripele.

Omul însă îndrăgise încă odată viața și ridicându-și mâinile osoase ca în rugăciune, se ruga să fugă cea din urmă clipă, să-l mai aștepte...

Pasărea neagră bătu din aripi, grăbi să-l ia cu dânsa. Atunci cu cea din urmă efortă omul nostru se repezi sfâșie și căzu în largul lui fotoliu cu capul rezimat pe margine.

Lin negrul sol, i s'a așezat ușor pe frunte și închizându-i pleoapele cu capul l-a adormit pentru totdeauna, ca și cum vom adormi cu toții în ceasul pe care nimeni nu-l așteaptă...

VASILE SAVEL

April 1926.

Fragment din „Glafira“

Acțiunea, ca și locul acestei piese nu sânt determinate cu precizie: e un câmp din lupta domnilor din Răsăritul creștin, împotriva Tătarilor cötropitori.

Glafira e soția lui Gladomir, căpetenia oștilor unite, care a răpus pe chenul Tătar. Gladomir și cei doi copilași ai săi, e ucis, în taină, din însuși porunca Regelui Simeon Cocoșatul, care nu-i privea cu ochi buni slava de frunză al creștinătății. Glafira se prefacă că nu cunoaște pe ucigaș. Ea trăiește la curtea lui Simeon, așteptând prielnic ceas de răsbunare. Și-această răsbunare i-o va da însuși Dan Loredan, fiul lui Simeon, care, vrăjit de dragostea Glafirei, își ucide părintele.

Fragmentul care urmează e scena premărgătoare asasinatului (Actul V).

SIMEON și GLAFIRA

GLAFIRA—

Stăpânul meu a poruncit să viu ?

SIMEON
Cui ?

GLAFIRA

A mea !

SIMEON

Copilării !

GLAFIRA

A celorlalți, atunci.. N'auzi cum taie
Ca un topor de plumb, din hău în hău
Un bocet lung de cucuvaie ?
Cuiva îi bate ceasul rău !
Hu ! hu ! A moarte sună turnurile, văile
Ascultă cucuvaile !
Nu i mincinoasă tânguirea lor,
Căci ele poartă'n fundul ochilor
Oglinzi, în cari cealaltă lume se resfrânge..
Și'n ele văd cum sfatul morților se strânge :
Și morții vechi ai neamului stingher

VICTOR EFTIMIU

SIMEON

Da, mieluscana mea... E cam târziu,
Dar tot vei dărui moșneagului o clipă..
În anii mei, cu greu se înfiripă
Al somnului vârtej pe ochii grei
Și omu-i plin de griji ciudate'n anii mei..
Vreau să vorbim de tronul meu, de țară..
Sau dacă vrei, de stele și de primăvară.

GLAFIRA

Măria Ta, hai să vorbim de moarte !

SIMEON

Ce gând ciudat veni să mi te poarte
Când ești atât de tânără și eu atât de bătrân ?
Alungă-l, ticălosul de păgân !

GLAFIRA

Nu, Toate în jurul meu vorbesc de ea..

SIMEON

De cine ?

GLAFIRA

Moartea.

Căci s'a vestit un oaspe nou în cer,
Căci s'a vestit subț cer o moarte nouă !
Vin umbrele la sfat, tot două câte două,
Smulgându-se din nemurirea lor sihastră
Așa cum rudele se strâng în lumea noastră
În jurul unui prunc ce va veni..
Căci pentru morții vechi, să ști,
Or care mort al nostru e un nou născuț..
Cu brațe lungi, în viața lor de dincolo îl cheamă..
Îți spun că'n noaptea asta cineva de seamă
Se va 'nălța din haina lui de lut
Și stelelor le va străbate căile,
Că prea sunt multe cucuvaile
Și prea e zarvă multă în solia lor :
E plin de chipuri aburul oglinzilor..
Un om de printre noi s'a dus
Și se va naște colo sus
De aceia sună turnurile, văile
Ascultă cucuvaile !

SIMEON

Copila mea, nu-i nici o presimțire !
Te-a tulburat lumina prea subțire

vârfului de lună. Sunt făpturi gingașe
cari le face să tânjească moartea lunii.
r luna crește iar, copila mea.

GLAFIRA

Nebunii,

natecele, poate. Eu n'am astfel de toane.
fi un mort aici, slăvite Simeoane!

SIMEON

l mai bătrân sunt eu, întru Cristos,
r cred că sunt și cel mai sănătos!

GLAFIRA

lege trăznetul ștejarul mai voinic.

SIMEON

r nici pe cel bătrân de tot, mai zic,
i să vorbim de altceva, primești?
rânilor nu prea le place să vorbești
moarte. Ciudățenii. Ei nu sunt ca drumeții
răbdători, ce fug de hanul vieții!

GLAFIRA

ria Ta, ce-ai zice dacă morții cari așteaptă
olo sus, au schiptrul tău în mâna dreaptă?
ai zice dac'ar fi înveșmântați în straie
mnești? Un ochi de cucuvaie
a oglindit întregul sfat. Il știu:
nt chipurile din palatul tău pustiv
nt regii zugrăviți în vechile icoane,
ămoșii cari te-așteaptă, Simeoane!

SIMEON

mi place felul acesta de-a vorbi cu mine.
i te'nțeleg ce vrei... Vezi bine
i vreau să curm odată firul ce-l ascunzi
tu mai rău în moarte mă cufunzi.

GLAFIRA

i m'ai chemat să-ți caut de urât
ce te superi?

SIMEON

Hotărât.

i te-au chemat. Dar m'așteptam s'ajungi
iar gândurile mele grele, lungi,
nt putred. Toți mă vor uita,
am agățat de gingășia ta.
n sfat prea mult în lumea tânără, copilă.
nt singur și mi-e frică. Fie-ți milă!

GLAFIRA

bine că ți-e frică. În sfârșit
e când te aștept! Bine-ai venit!
ne-ași venit remușcătoare gânduri
e forțotii deasupra celor patru scânduri!...
rul vieților se taie
cucuvaie, cucuvaie!

SIMEON

arde mâna. Taci... O ușe s'a deschis...

GLAFIRA

scultă, Simeoane, — Cine mi-a ucis
rbatul și copiii?

SIMEON

Ce spui?

GLAFIRA

Acum un an!

Bărbațul meu ți-a fost un căpitan
Supus, viteaz. N'a fost. N'o să mai fie.
Copii mei nu ți-au făcut nimica ție,
Răspunde-mi, cine i-a ucis? Răspunde!
De ce i-ai omorât!?

SIMEON

Eu?

GLAFIRA

Nu te mai ascunde!

Te știu de mult, din ziua cea dintâi,
Nu le-am veghiat măcar la căpătâi,
Și nu le-am pus o cruce pe mormânt,
Căci nu știu unde sint... Căci nu știu unde sint!

SIMEON

M'ai atras în cursă... Vreau să plec...

GLAFIRA

Nu! Nu!

E ceasul răfueții.

SIMEON

Nu știu nimica...

GLAFIRA

Tu!

Da, tu ești ucigașul și te-am știut de mult
De mult, în crucea nopții răsufletu-ți ascult
Și te-așteptam, bătrâne, fricos ca'n noaptea asta...
Un an de când pe mine m'a doborât năpasta,
Un an de când în umbră, cu pas de mielusea
Eu te pândesc și tremur. Și iată clipa mea!
Noi între noi — femeie și tu despot puternic;
Eu, fiară prefăcută și tu mistreț cucernic
Moșneag cu morți în cărcă și turnuri și zidiri
Spânzurători și temniți, troițe, monastiri
S'ascundă cimitirul care cuprinde zarea,
Clopotnițe să urle să n'auzi remușcarea
Noi între noi! Acolo să stai, ținut pe loc
Să-ți sfârtec bătrânețea cu biciul meu de foc,
Noi între noi! Acolo să stai, iar eu, spre stele
Căci u sosit și clipa întraripării mele!
Nu te mișca. Zăvorul e tras la orice porți
Iar dincolo te-așteaptă meșteșugite morți!

SIMEON

Ce vrei cu mine, spune!

GLAFIRA

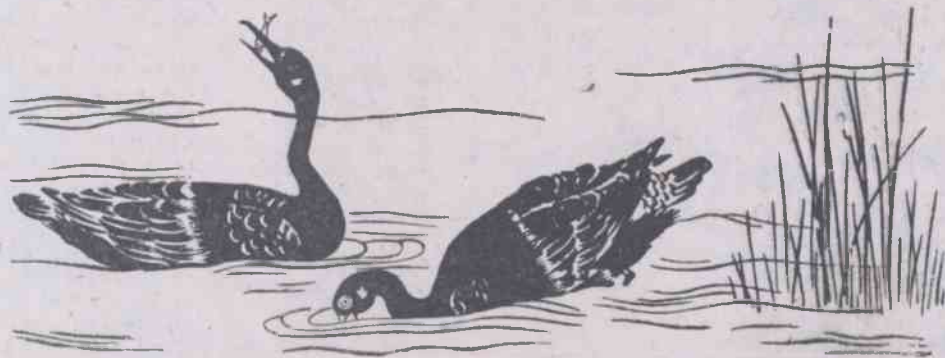
Dar tu ce-ai vrut cu mine?

Vreau să-ți înfing cujite adânc, să te'nvenine
Mai tare decât ștreangul, mânia s'o 'mpletesc
In flacări mari de ură să ard, să te topesc
Că mult prea mult mi-e sete să sbor din colivie
Din ten-nița de ură și prefăcătorie!
Ascultă, Simeoane, tu ai să mori curând!...
Nu mâna mea — sfârșitul ar fi prea scurt, prea blând —
De cea mai scumpă mână vei fi lovit, să știi
Să știi și tu ce'nseamnă iubirea de copii
Să știi cât prețuiește a sângelui comoară
Copilul mort, sau poate copilul ce omoară!

(se duce spre ușă)

Dan Loredan, ești gata? Ești vrednic să domnești?
Nainte! Drept! Glafira e a ta — dacă lovești!

VICTOR EFTIMIU

Mic Tratat de estetică literară SAU Lumea văzută estetic

8

(CE ESTE FENOMENUL ESTETIC ? ARTISTUL)

2. Artistul n'are părinți și n'are urmași.

Dacă genurile literare au vârstă și scriitorii beneficiază de perfecțianța genurilor, artistul original, creatorul puternic, cu farmec nou molipsitor, apare todeauna prin generație spontană.

E drept că biografii găsesc adesea în ascendența marilor artiști oarecare îndicții spirituale prin care ei explică fenomenul geniului. Dar acești biografi n'au putea explica de ce urmașii genialului creator sunt — în afară de mari excepții — sterili și de ce izbucnirea geniului într-o spață genealogică anumită, a avut loc într-o generație și nu în alta. Se pot cita familii care au cultivat un veac-două, cu succes, pictura sau muzica, din tată în fiu; dar nu putem crede că Homer, Dante, Shakespeare, Goethe, Beethoven, Wagner au fost copiii unor părinți sau, la rândul lor, au avut copii care să le perpetueze geniul.

Fenomenul e caracteristic. Marii creatori de valori n'au părinți și n'au copii 1). Aruncați de un hazard creator de-a lungul timpului și spațiului, fără vre-o rânduială anume, ei par înșiși opere de artă ale naturii. Creanți uneori în împrejurările cele mai nefavorabile, ei apar la întâmplare din cine știe ce exces sau dezechilibru de viață, opere ale unui spirit iubitor de înfăptșări originale.

N'au părinți; de cele mai adese ori părinții și epoca lor n'au putut să recunoască acea utihtare mlădiță a vieții cu florile ei uriașe și spăimântătoare: au crucificat, au otrăvit, au lapidat și au ars, a-

1) Ceiace nu înseamnă că scriitorii sunt scutiți de obligația de a îngriji de creșterea copiilor și de întreținerea părinților lor. Facem această observație ca să nu fim rău înțeleși de criticii morali și sociali.

pariția miraculoasă. N'au copii; geniile sunt uneori cu totul sterile trupește, iar aiteori procrează oameni comuni, dacă nu de-a dreptul stărpituri, din cine știe ce osteneală și sleire a generației, prin ecloziunea bruscă a marelui lor soare vital. Copilul care, ca și tatăl său, cultivă aceeași artă, au în acțiunea lor ceva incestuos. Cereile n'au copii nici în înțeleșul urmașilor spirituali. Dacă în discipline științifice, unde zestrea experienței de laborator crește cu fiecare generație, în artă urmașii — în afară de meșteșug — n'au nimic de învățat de la predecesori, iar când învață într'adevăr, se anulează.

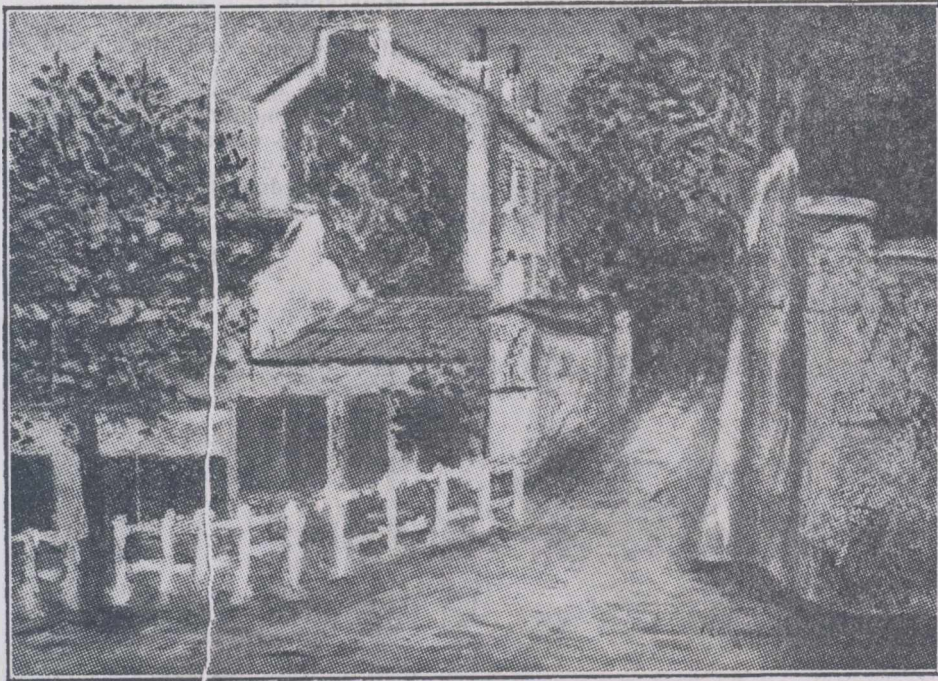
De aceea istoria literară scrisă pe națiune, este numai istoria evoluției genurilor, sau istoria culturii generale a poporului. Și cum viața spirituală a Europei a avut todeauna, în pofida desbinărilor sângeroase între nații, o serioasă unitate, istoricul literar e nevoit să facă incursii lungi și penibile pentru simțul său patriotic, pe meleagurile națiilor celor mai antipatice. Literatura, așa cum e predată azi în școli și cum o proiectează în viitor critica pedagogică, presupune abdicarea completă de la fenomenul geniului, apariție spontană, fără legături serioase cu părinții și societatea, forță originală, singura înzestrată de Dumnezeu cu darul creației.

S'a spus adeseori, pentru justificarea istoriilor literare, că geniul nu este decât o culme a sufletului popular, precum muntele este o culme a țării văzută geografic. Dar precum constituția geologică a muntelui românesc, bunăoară, e cu totul deosebită de constituția geologică a dealului sau șesului românesc — ba uneori constituția muntelui românesc este aidoma cu a munților Anzi din America de Nord — tot astfel geniul literar româ-

nesc spre pildă, M. Eminescu, e diferit prin constituția sa sufletească și prin farmecul său specific, de sufletul popular românesc (așa cum reese din cântecelul popular, dacă ar putea fi reduse la o oarecare unitate). Numai o înaintată nesințire literară ar putea afirma că „Melancolia” sau „Luceafărul” porced și au vreo înrudire cu „câtecele bărrânești” 2). Tot astfel I. L. Caragiale, celălalt geniu al literaturii române, revendicat la fel de istoria literară, n'are nimic asemănător nici cu M. Eminescu, deși au trăit cam în același timp și loc, nici cu sufletul popular. Criticul literar care de dragul spiritului istoric și etnic ar putea reduce la unitate psihologică și estetică aceste două valori atât de profund diferențiate, M. Eminescu, poezia populară românească,

2) A nu se confunda sufletul eminescian cu unele teme populare tratate de poet, sau cu unele elemente formale, populare; poetul a imitat din lux artistic forma populară.

Păreră contrară este atât de răspândită, încât consemnăm cu plăcere următoarele opinii prețioase și prin adăvărul și prin raritatea lor, ale d-lui Paul Zarifopol: „Experiența artistului este eminent sensibilă. De aci urmează că în general, arta e fenomen local. Această nu înseamnă că un român va zugrăvi, din punct de vedere pur artistic, peisaj bretonic numai decât mai prost decât peisaj românesc. Rezultatul artistic atârna de gradul în care se va fi pătruns, vizual de acele locuri. Și nu e aprori și absolut sigur că un român va avea mai mulți sorți să fie, din punct de vedere strict artistic, mai original zugrăvind peisaj românesc după o tehnică anume foarte frunzească. Școala olandeză nu s'a născut pentru că artiști de origină olandeză au zugrăvit țara și viața olandeză, ci pentru că împrejurări istorice au dat naștere unei activități artistice foarte vii care s'a aplicat original vieții și țării aceleia. Altfel arta „olandeză” putea rămâne o anexă interesantă a celei italiene. Povestiri cu țărani sau mahalagii români nu înseamnă de la sine artă românească, ele pot fi simple aplicări la niște motive românești a manierei lui Maupassant, de pildă, ori a lui Gorki. Dar Săușmanul Dionis nu-i artă românească fiindcă e acolo vorba de vremea lui Alexandru cel Bun, ci pentru că un geniu artistic de o rară vigoare a legat original ereditatea lui poetică asupra trecutului românesc cu filosofia idealistă nemțească, și a dat literaturii noastre o bogăție hotărât nouă și proprie. Eminescu nu s'a îmbătut doar ca orice semi-agiarniu literar de cuvinte vechi sau țărănești, nici n'și-ar fi putut închipui că face evenimente în literatură întrebunțând, de pildă, verbul a prinde în locul verbului a începe. În nu-și costuma vorbirea dinadins și grosolan cu requizite arhaice sau rurale, ci de la sine și-a îmbogățit sufletul ca acest suflet să ceară și să creeze forme vii și noi. Nu fântânele și gardurile românești din poemele descriptive ale lui Coșbuc (și chiar unii Perde vară) face să fie arta lui originală românească, ci împreunarea neașteptată a unei fantazii de poet mitolog cu o strălucită vizualitate. Nu su manul și cătrînța, nici vocabularul sătesc pot face artă românească, ci artistul care e gestoinic să creeze, din experiența lui locală, cu ajutorul culturii sale artistice generale, un stil nou și propriu” (Paul Zarifopol: Localismul artei în „Adevărul literar și artistic” din 11 April 1926).

MAURICE UTRILLO: „Le lapin agile”

Imn puțin mistic

Vreau să fiu fericit
Ca o oac în soare
Imprejmuită de mioare
Și de singurătăți de schit.

Să cadă turle'ncetinel
Ca umbra unei mâni din cer
La degetul cel mare cu'n inel
În piatra căruia se stinge-un Crist stingher

Și mâna-aceasta neagră să se'ntindă
Șadoarmă ierburi dintr'un ghimp
Să facă-un punct în timp,
Iară din timp să facă tinde
Prin care lupul nopței să colinde.

Și lupul nopței să înghită
Cu stele'n ele prinse'n câmp fuioarele
Pe cari le torceau în mers mioarele,
Și lupul nopței să-mi ia mită
De licurici și mie-atunci
Când vrând să mă culegă
Așijderi de pe lunci,
Cu vocea mea betegă
Ruga-voi să mă lase
Din îngrășatul somnului
Să pase în paza Domnului.

DRAGOȘ PROTOPOPESCU

L. Caragiale 5), ar merita — ridicat la cub — premiul în dolari instituit pentru aflarea cadraturii cercului.

Nam putea susține că oamenii sunt atât de deosebiți între ei, încât artiștii, oricât de mari și de originali, să nu alcătuiescă uneori familii ușor de recunoscut. Un scriitor poate fi pentru alt scriitor o adevărată desvăluire de suflet și lovitura biblică de toiag care desfundă izvoarele creației. Scriitorii își recunosc frații de suflet, după o strofă sau numai după un titlu, în literaturile cele mai departate de literatura lor. Mai mult decât înruderile de sânge, care nu pot fi controlate, care sunt adesea tragic amăgitoare, o altă lege, aceea a înruderilor sufletești, presimțită de Goethe chiar în relațiile dintre oamenii comuni (Wahlverwandschaften), domină această superioară biologie a spiritelor creatoare. Criticul Brandes se socotea în tinerețe elen, Eminescu se simțea budist. Paul Valéry îl recunoaște pe Leonardo da Vinci, iar poezii Minulescu, om de spirit, declară că deși e născut în Pitești se socotea din sudul Franței! Ce mizeră doctrină pentru un adevărat creator de artă, aceia care, asimilându-l cu alte interese și valori — cari-și au de sigur însemnătatea lor la locul lor — vrea cu dinadinsul să-l lege de butucul din via familiară, silindul, cu sancțiunea concentrării în lagăr militar, să cânte deapăruri din câmpoi!

Unitatea aparentă a fiecăreia din culturile vechi — cultura chineză, indiană, egipteană, greacă, evreo-arabă — pare a da îndreptățire esteticienilor cu jug care socot că națiile lumii, închise între hotare bine păzite cu tunuri, mitraliere, și puști cu repetiție, ar putea crea originalități colective tot atât de pregnante.

5) I. L. Caragiale a fost nu numai un mare creator, dar și un mare profesor de artă — fără catedră — pe care profesorii de literatură — cu catedră — îl ascultau amuzați, ca pe o anecdotă...

Crearea provine din două izvoare. Întâi: Unitatea vechilor cultur, reiese din superlativitatea spectatorului care cercetează amintitele culturi, în sânul cărora de la o vreme s'au produs desbinări uriașe, mulțumită tocmai genurilor creatoare. (E de ajuns să pomenim de distanțele și diferențele esențiale dintre Aristofan, Sofocle și Euripide, sau de apariția lui Isus în sânul judaismului). În al doilea rând, aici o nație de pe pământ, ținând seamă de condiții le vieții contemporane, n'ar mai putea crea azi o cultură și o civilizație care să aibă măcar aceea aparentă unitate a vechilor culturi. Valorile culturale azi pe suprafața întregului glob, cu o viteză care se apropie de instantaneu.

Familiiile autentice de artiști se grupează astfel deasupra literaturilor locale în virtutea unor forțe ale căror taine și legi profesorii de literatură, lăsând deoparte anacronicele Table ale Vămii, ar trebui să înceapă să le cerceteze.

Câmpul e virgin.

5. Nietzsche și stilul colectiv.

Ne vom opri o clipă la Nietzsche care pune la temelia culturilor nu individul creator, ci colectivitatea perfect unitară, cu aceeași funcție creatoare. Nietzsche se gândea mai cu seamă la vechile culturi, și în special la cultura elenă. Colectivitatea ca individualitate creatoare — cu toate amendamentele de fapt pe care le-am adas în paginile precedente — a iscodit altădată prețioase valori morale și artistice. Distanțele și barierele dintre colectivități, și culturi erau atunci mar greu de străbătut, iar individul în acele colectivități relativ înfime față de uriașile colectivități contemporane, suferea mai sigur, și mai fanatic presiunea grupului.

Psihologiceste, explicația pe care Nietzsche o dă apariției fenomenului estetic (latura artistului creator este surprinzător de justă: sublimarea sentimentului dionisiac — viața tumultuoasă descompusă a elementelor inițiale învecinate cu

moarța — ridicarea acestui sentiment turbure, la o viziune apolinică, senină și fermecătoare. Temeiul pe care-l pune însă acestei funcții psihologice, dacă poate fi just pentru culturile vechi, nu mai poate fi atât de just în cultura modernă, e lovit azi de sterilitate. „Metafizica inconștientă a vieții“ originală și creatoare a culturilor antice, de natură colectivă, nu se mai poate aplica civilizației și culturi moderne, care, în artă cel puțin, dacă nu și în morală, nu mai crează colectiv, ci prin personalități diferențiate cât mai original. „Lipsa de stil“ pe care Nietzsche o deplânge privind cultura contemporană, și care „lipsă de stil“ ar explica sterilitatea noastră artistică, nu-și găsește confirmarea — istoria nu cunoaște o mai frenetică apariție de creații originale în toate domeniile, ca în epoca noastră — pentru că „stilul“ trebuie căutat nu în colectivitate, care nu mai deține azi matricea creatoare, ci în personalitatea perfect originală.

Nietzsche, urmărit de viziunea tragediei grecești, pe care o judecă și lămurește mai mult în funcțiile ei religioase și sociale, iar nu curat estetice, disprețuiește și atacă actuala cultură, care pune temeul pe personalități (adică pe tot atâtea „metafizici ale vieții“ originale, în locul unei singure „metafizici“ colective) și găsește vremea noastră lipsită de „stilul“ ei unic și original așa precum îl are cultura elenă. Eroarea lui Nietzsche provine nu numai din pricina înmulțirii grupelor în aceeași societate, a națiilor în același continent, dar și din faptul că el caută valori de diferențiere cum sunt valorile artistice într-un domeniu (colectivitatea) care nu poate crea decât valori de coeziune, cum sunt valorile moral-sociale.

Există totuși un „stil“ colectiv modern, dacă-l căutăm acolo unde principiul vieții și creației colective e hotărâtor... În fabrică. Mașina, din punct de vedere al „stilului“ culturale colective are aceeași valoare și semnificație ca epopeia și tragedia greacă sau catedrala gotică. Mașina este creația, „stilul“ tipic al vieții colective moderne și privită sub toate formele ei — uneori de o rară ingeniozitate — mașina are într-adevăr ceva din dionisiacul sublimat în apolinic.

Dar acest „stil“ are betesugul lui: nu îndeplinește o funcție estetică decât în măsura în care vom să-l privim estetic. Destinul lui e de natură practică, iar evoluția lui e determinată de același trist destin.

4. Ocrotirea prin ignoranță.

Nu putem fi atât de nedrepti încât să nu observăm că personalitatea creatoare, în ce are ea inițial, caracteristic și original fermecător, a fost recunoscută de o seamă de scriitori și critici — prin promovarea înculturii! După ce s'a lăsat în seama lui Dumnezeu „talentul“ (și bine s'a făcut), din împrejurarea că scriitorii n'au avut totdeauna puțină să învețe carte multă, s'a făcut aproape o virtute, și mulți oameni de artă — mai cu seamă la noi — întorc privirile de la orice manifestare de artă originală și se mențin voluntar într-o ignoranță profundă, spre a nu altera divinul mineral care radiază din sufletul lor fără pereche. De la același gând, unii istorici literari au cerut supravegherea atentă a produselor artistice străine, care ar fi amenințând originalitatea poporului nostru. Nu se ține seamă de faptul elementar că pentru asimilarea sau repudierea unor valori estetice, poate hotărâ numai poporul, în totalitatea geniului său — iar nu un critic sau istoric literar care ar putea fi învinuit de lipsă sau exces de gust artistic —

Rabindranath Tagore la Santiniketan

— IMPRESII —

de SYLVAIN LEVI

9 Noembrie. După ce am petrecut ziua de s, o Duminică, la Madras, am sosit la Calcuta în dimineața zilei de 8; puțin desorientați; dar imediat am fost întâmpinați de fiul lui Tagore, Rathindra Nath, și ne-am dus cu el în bătrâna lor locuință, sau mai bine zis bătrânul lor palat, în mijlocul orașului vechi; și iată-ne cufundați în viața indiană. Într'un palat vecin trăesc doi nepoți ai poetului, Abanindra și Gagandra Nath Tagore, doi nobili care sunt în același timp și doi mari pictori. Ei trăesc încă după străvechiul obicei al „Familiiilor unite”, cu bunurile în indiviziune familiile la un loc, femeile trăind separat. Am fost introdus în apartamentele lor; o duzină de copii frumoși care se joacă; văd mame, fete, surori, o femeie mărunțică de vre-o șeptesprezece ani, de o extraordinară frumusețe, vre-o cincizeci de persoane cred, trăind la un loc, o mulțime de servitori; un mic regat. Și a doua zi sosim la Santiniketan.

E departe cam la un kilometru de stația Bolpur, un imens platou deșert în care școala și câteva sătulețe formează o oa-

și în tot cazul după ce s'a luat cunoștință de producțiile artistice de aiurea! Pilda poeziei populare, care posedă mărgăritare, ca „Miorița”, e adusă în primul plan pentru îndreptățirea existenței vameșilor de artă, al căror gust particular a fost substituit geniului neamului românesc.

Această acțiune a proștilor care sub scutul principiului originalității creatoare vor să limiteze posibilitățile de înflorire ale creației artistice, variate la infinit, trebuie demascată.

Creația „Mioriței”, e drept, se datorește și acestei perfecte independențe față cultura cărturărească modernă. Autorul, un cioban din munți, dar cu un suflet foarte exersat și cu extraordinare însușiri de expresie, liberat de toate cătușele pe care le-am văzut la picioarele artistului modern a creat pe un plan estetic perfect original. Numai dela el — într'o lume care ar trăi milenii izolată de civilizația noastră tipografică — ar purcede o eflorescență artistică nebănuită de bogată și variată.

Dar astfel de împrejurări, dacă n'au pierit cu totul, sunt pe cale de a pieri — și poate că nu mai e în Balcani și Carpați nici un cioban care să nu fi fost molipsit într'un fel de civilizația cărturărească a Europei, prin podoabe, prin unelte sau numai prin vorbe. Tot ce se mai produce azi în această lume a ogoarelor și pădurilor, când ajunge până la noi, nu mai are înfățișarea curată a „Mioriței”.

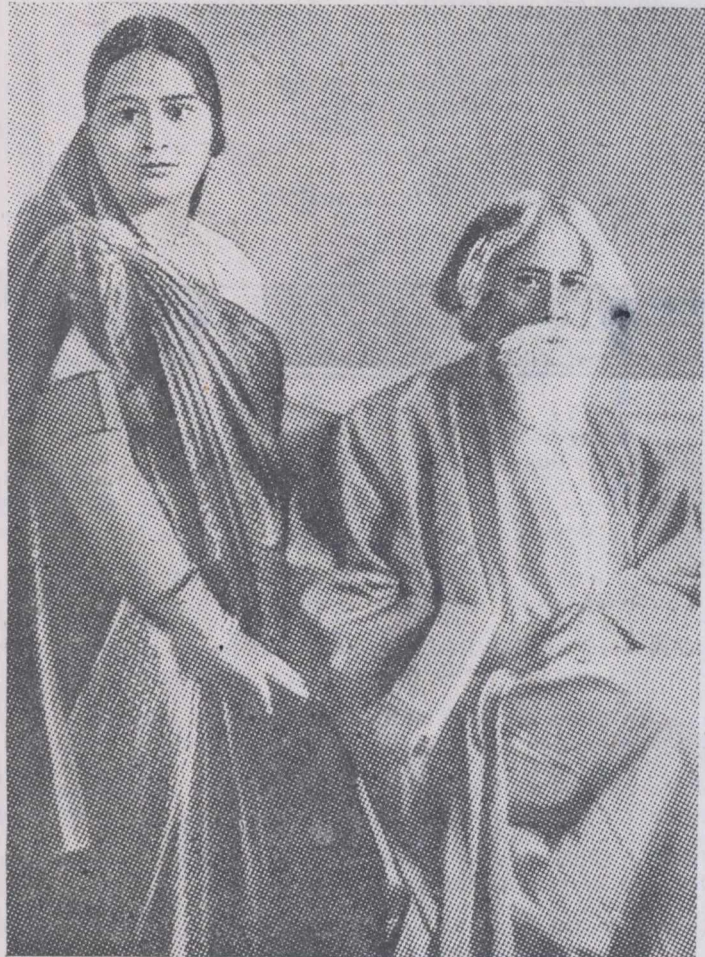
Asemenea geometriilor numai cu trei dimensiuni geometria civilizației rurale e stricată — și definitiv stricată — de forțe care pot fi aprobate sau repudiate, dar care și-au impus tiparele. Trăim în geometria Europei și artistul creator nu are alt mijloc de a se libera de tiraniile care-l strivesc de la cea mai fragedă vârstă, decât să pue stăpânire pe mijloacele toate, până la cele mai subtile și mai noi, ale culturai timpului său, singurul fel ca expresia artistică a ființei sale originale să se poată mișca în cea mai perfectă libertate.

(urmează).

F. ADERCA.

ză de verdeață. Istoria spune că tatăl poetului, care a fost Maharshi, marele sfânt, trecând pe acolo a fost impresionat de frumusețea acestei întinderi imense în care nimic nu reținea privirea, de această mare singurătate.

El era la vârsta când indianul se gândeste la retragerea în singurătate. Se așeză la umbra unicului copac, porunci servitorilor să-l lase singur câteva zile și cugetă; bandiții de drumul mare îl serviră. Mai târziu, în același loc, construia o casă mare de tot: Santiniketan era fundat.

RABINDRANATH TAGORE ȘI FIICA SA

Fiul său, Poetul, în locul ales fundă școala sa după modelul schitului indian tradițional. La moartea sa, Maharshi îi lăsă casa prin testament, ca să devină Casa oaspeților, Guest house, cu condiția să fie prohibite carnea și alcoolul. De jur împrejur vre-o treizeci de „bungalow-uri”, locuințe joase, acoperite cu stuf, adăpostesc pe profesori și elevi. Pentru clase e umbra copacilor, căci... palmierii care au fost plantați, au rodit. Trei sute de elevi între care patruzeci de fete tinere, trăesc acolo într'o liniște desăvârșită. Impresia este extrem de plăcută, gravă și zămbitoare: un mic univers pe care nu-l însuflește decât pasiunea intelectuală și națională.

Timp de mai mulți ani poetul a suportat aproape singur toate sarcinile acestei opere, apoi s'a înțocmit un comitet care îl ajută în această mare misiune.

În fiecare zi, stând jos la poalele unui copac, învață pe copii, engleza și bengaleză, și nu-i lucru tocmai banal să fie acest mare om, una din gloriile recunoscute de cele două lumi. Estul și Vestul, dăruind atâtea ore din zilele sale și întreaga-i viață copiilor, copiii care vor fi India de mâine. Dacă patriotismul e prea adesea în cuvinte, al său stă în această operă, unică în lume.

Sosirea noastră a fost prilejul unei mari ceremonii. Sub manghieri, întregul Santiniketan, elevii, profesorii și femeile și copiii erau strânsi într'un semicerc, sau mai bine zis în două sferturi de cerc, în fața unei bănci de piatră pe care ne așezăm. Doi profesori cântă versuri, profesorul de Franceză ne adresează cea mai frumoasă cuvântare, poetul spune noului său profesor încântătoare cuvinte de bun sosit, ne unge fruntea cu pastă de șanțal, și la gât ne pune ghirlande. Pe pământ erau desemnate ornamente de bun sosit,

florile măros puternic, suntem mișcați puțin desrădăcinați. Și fiecare s'a dus să cineză.

Dar ce să cineză? Casa noastră nu e încă isprăvită, stăm la Quest house pentru câteva zile; minunații copii ai lui Tagore, fiul său Rahti, fermecătoarea sa noră Pratima ne veghează. Suntem în adevăr copleșiți de primire; dar ce mâncăm? Nu cunosc nici un nume; chiar dacă le-aș ști ele n'ar reprezenta pentru mine decât lucruri necunoscute: mi se dă niște delicioase crochete mici de tot, chiftelile cu tot felul de ierburi, tot lucruri prea dulci. Pâinea este un lux occidental care uneori este uitat; dar se găsește de obicei la o milă de aici, la bazarul din Bolpur.

(Va urma)

Trad. de N. RADU

Ardealul și problemele culturale

Presă activistă

În articolul precedent relevam faptul, că înființarea ziarului „Tribuna Poporului” la Arad avea o deosebită importanță prin împrejurarea, că publicistica românească intra în contact direct cu elementul politic și cultural maghiar.

Aradul era așezat la o depărtare de câteva ore numai de Budapesta și era destinat de cercurile politice maghiare ca punct de atac împotriva românilor. Lucrul acesta era, de altfel, foarte firesc, deoarece acest oraș forma, prin situația sa geografică, cheia Banatului. Transformat prin colonizări artificiale mai cu seamă de funcționari, într-un centru maghiar, Aradul a devenit o oază cu caracter maghiar într-o regiune din cele mai curate românești.

În astfel de împrejurări era evident că apariția unui ziar românesc în acest centru, unde românii ortodoxi din Banat și din Crișana își aveau reședința episcopală, trebuia, în mod firesc, să aibă o deosebită înrăurire asupra populației române din acele regiuni.

În Sibiu domnea, ce e drept, un spirit mai echitabil și mai conciliant față de mișcările politice și culturale ale românismului, dar în același timp apăsa o atmosferă mai greoaie, caracteristică vieții săsești, asupra tuturor manifestărilor publice românești. La caracterul săsesc al orașului Sibiu se mai adăuga și influența consistoriului ortodox român, care în mod fatal era nevoit să facă o politică moderat-națională, evitând ciocnirile cu politica guvernamentală. Mitropolitul ortodox din Sibiu avea la dispoziția sa organul de publicitate „Telegraful Român”, înființat de marele arhiepiscop Andrei Șaguna, prin care putea influența, și o făcea chiar, foarte mult preoțimea ortodoxă. Influența acestui organ de publicitate și mai cu seamă a factorilor din consistoriu, cari îl inspirau, contribuia mult la temperarea luptei ce se dădea prin „Tribuna”, care acum intrase în epoca ei de decădere.

La Arad lupta se începu nu numai cu puteri noi, ci și cu principii și scopuri cari difereau de cele stabilite în programul partidului național. Tot mai mult își făcea drum curentul activist, care era susținut de elementele tinere intrate de curând în rândurile politicianilor.

Bănățenii, cari au refuzat „Dreptatea” lui Diaconovici pentru politica moderată și oportunistă, au îmbrățișat cu multă căldură noul curent, care tindea spre abandonarea pasivității politice parlamentare. Mișcarea dela Arad începu să aibă răsunet și în Ardeal, mai ales în județul Hunedoara. Tineretul era cuprins tot mai mult de dorul unci lupte active și condamna pasivitatea, care adusese pe capul românilor numai procese și temniță, fără ca să se poată înregistra și vre-un succes real.

Conducătorii partidului național cereau, conform unor rău înțelese tradiții, drepturi și dreptate dela „tronul împărațesc” din Viena, care nu mai acționa însă independent, ci stătea, în ceace privea politica față de naționalități, sub influența directă dela Budapesta. Pe de altă parte guvernele maghiare acuzau pe români de neloyalitate și infidelitate față de „ideea de stat maghiar” și pentru faptul că ignorau parlamentul ungar, în care nu voiau să se aleagă. Românii erau deci invitați să în parte la viața parlamentară maghiară și acolo, în grandiosul palat de pe malul Dunărei, să-și spu-

nă, în formă constituțională, doleanțele și să-și revendice drepturile.

Evident, că invitațiunile acelea nu erau sincere, ci simple pretexte, fiindcă guvernelor ungare le convenea foarte mult faptul, că nu se găseau români în parlamentul ungar, unde ar fi putut să ridice glasul ca să fie auzit de lumea întreagă, cu mult mai bine decât prin presă sau replici și memorande.

Punându-se în serviciul curentului activist „Tribuna Poporului” luă un avânt frumos. Ca și „Tribuna” din Sibiu în prima ei epocă de înflorire, ziarul arădan a dat toată solitudinea sa chestiunilor și problemelor culturale. În redacția lui intraseră câteva forțe tinere și talentate, iar printre colaboratorii externi găsim și scriitorii din București. Un „Număr de Duminică” bine redactat îngrija și acolo de educația politică și de instruirea social-economică a țaranului. Apropierea geografică a Aradului de Budapesta făcea cu putință ca și ziarul românesc să poată apărea cu ultimele știri telefonice și telegrafice la fel cu zărele maghiare.

Astfel „Tribuna Poporului” apărea sub raport redacțional, în condițiuni cum nu se văzuse încă în presa română din Ardeal. Fără exagerare se poate spune, că ziarul arădan ajunsese la nivelul la care se găseau zărele maghiare nu numai din orașele mai mari din provincie ci chiar și cele din Budapesta. „Tribuna Poporului” era o fală pentru presa română.

Servită de un organ atât de bine apreciat și foarte răspândit și cetit, mișcarea pentru abandonarea pasivității și proclamarea activității nu putea să nu prindă teren. După cinci ani de muncă în direcția aceasta, se înființă la Orăștie, județul Hunedoara, un nou organ de publicitate cu devisa „activitate”. Acest organ era „Libertatea”, foaie pentru popor, redactată de părintele I. Moța. „Libertatea” era în primul rând organ politic și reprezentarea politica unui grup de tineri, cari proclamaseră activitatea. În Decembrie 1901 apăru primul număr și în scurtă vreme foaia aceasta putu înregistra cel mai mare tiraj la care a ajuns un organ de publicitate în Ardeal. Dar întocmai ca la Brașov, Sibiu și Arad, așa nici în micul orașel Orăștie nu se putea concepe politică fără cultură.

Astfel foi politice se alăturară suplimente literare ilustrate și economice întocmite pentru înțelesul poporului dela sate.

Efectul ce l-au avut aceste publicațiuni asupra populației dela țară constituie o pagină de glorie pentru țărâtimea noastră, care a prins surprinzător de ușor și de repede învățăturile și îndrumările date de fruntașii neamului.

Primul examen de maturitate politică l-a dat poporul român din jud. Hunedoara în ziua de 6 Iunie 1903 când a ales pentru circumscripția electorală Dobra, ca deputat cu programul activist pe d. Aurel Vlad, avocat în Orăștie. Cu alegerea aceasta s'a îngropat definitiv politica pasivității.

Candidatura d-lui A. Vlad a fost susținută cu multă energie afară de „Libertatea” și de „Tribuna Poporului” din Arad și de „Telegraful Român” din Sibiu. Mai cu seamă acesta din urmă, ca organ al mitropoliei ortodoxe, a contribuit mult la izbânda electorală prin faptul că a îndemnat preoțimea ortodoxă să abandoneze pasivitatea și să treacă de partea

MAURICE UTRILLO

Acum câțiva ani, Vollard, biograful lui Cezanne, văzu în vitrina unui magazin de tablouri, un peisaj urban cu fantastice mețodi de alburi, răsând triste pe întinsul unor miserabili pereți de cartier mărginaș.

— Cu câți bani mi-l dai, domnule negustor?

— Cinci zeci de mii de franci — răspunse domnul cu chitit de catifea și lăune enorme din pragul ușei. — E un Utrillo, adăogă negustorul, măsurând cu oarecare dispreț pe bătrânelul, care cerea să descopere iscălitura autorului.

— Utrillo?

— Da...

— Utrillo... Utrillo... Utrillo!.. n'am auzit încă de pictorul acesta. Trebuie să fie tare tânăr. Un începător?

— Un alcoolic, interveni Carco, oprindu-se între cei doi convorbitori, cu o mustră quasi satanică.

— Un începător, pe deasupra și alcoolic... iar tablourile lui se vând cu suma așa de fubuloasă?!

— Eu le-am cumpărat cu douăzeci de franci bucata, spuse omul din ușa prăvăliei, imperturbabil... Dar cabaretierii din Montmartre le-au căpătat numai pentru o garsă de vin... Însă acum nu se mai poate. Domnul Octav Mirbeau a scris undeva că a descoperit în ele un geniu... astăzi noi suntem siliți să le vindem tare scump. Geniul se plătește. Nu se află ori unde și ori când. Cine nu deschide ochii la vreme... deschide punga. Noi, negustorii de artă, vedeți d-voastră, avem asta în sânge: socotim pe toată lumea genii și adunăm și plătim...

— Tare puțin...

— Li!.. parcă dacă am plăti mult am putea încuraja toate geniile?!.. și pe urmă se alege: ici geniile, dincolo ratații... Câștigăm la genii 5000 la sută și pierdem la ratați 5 la sută. Dar n'ai încotro: negoțul nostru e plin de riscuri. Dealuri-interi asta face gloria noastră: cine nu riscă, nu câștigă și cine nu câștigă nu are în el rasă de negustor. Poate foarte bine să faci altceva, parcă eu îl împiedic?! — E un rechin, zise Carco, luând brațul lui Vollard. Hai să mergem...

— Mai mult inteligent, de cât feroce... Dar mă rog, cine-i acest Utrillo? Și schimbul de păreri începu — prețios, suficient, indiscret și cinic — ca între doi cronicari de artă și biografi.

„Utrillo e copilul nimănui.

Sau, poate, al uliții.

Mama sa a fost model. A pozat multor pictori.

activiștilor. Pe de altă parte „Tribuna” din Sibiu își încetase pentru totdeauna apariția pe ziua de 16 Aprilie 1903 și astfel politica pasivității nu mai avea nici un apărător.

Cu alegerea dela Dobra a primului deputat român-naționalist începu o nouă eră în viața politică a românilor din Ardeal.

ION BAILA.

La câți?

Nici ea singură nu-și aduce aminte.

Maurice, micuțul, a venit pe lume, fără ca mama să-i poată șopti numele tatălui.

Să fi fost, oare, unul din acei derbedei sentimentali, cari se atășează câteva luni de artă, pentru ca apoi să sfârșească la azilul de noapte sau la casa de nebuni?

Un sifilitic?

Un alcoolic?

Ori nu vlăjgan robust și genial, răsușrit pe malurile Senei din cine știe ce, ogor îndepărtat al Europei, și care o fi murit, la optsprezece ani, într-unul din acele banale accidente care înghite Parisului, zilnic, o impresionantă câtime de energie anonimă?...

Sau un apaș al taveranelor, din mahalalele întunecoase, umede și infecte — revenind acasă, în zori, cu ochii tulburi, briceagul jilav de sânge cald și cămașa sfâșiată în tăvălele nocturne?

Maurice Utrillo are în el toate harurile dumnezeirii și toate stricăciunile iadului.

MAURICE UTRILLO

Amestec tragic de lumină și întuneric. Sufletul lui: vijelie neagră, cu pauze simfonice.

Despre artistul acesta am auzit așa de multe ori că a murit, de morți năpraznice, încât, în ziua în care va muri cu adevărat, nu voi mai crede.

Iată, acum Utrillo s'o fi gășind, poate, căzut, în degradatoare beție, pe marginea unui canal; o fi zăcând, cu privirile nebune, în cămașa de forță a unui ospiciu, sau — ceiașe e mai plăcut pentru imaginația noastră și pentru sufletul nostru — va fi migăind, la șevaletul lui, cu o senină concentrare, una din acele obișnuite prăveliști umile, ale Parisului, cărorora știe să le imprime, laolaltă, o magnifică strălucire chromatică și o adâncă răscolitoare melancolie...

Curios!

Omul acesta, care are acum 43 de ani, nu-și poate aduce aminte nici când și nici pentru ce s'a hotărât la pictură.

El n'are, pentru lucrul lui, nici cea posesiune care transformă pe unii artiști în surse inepuisabile, nici cea afectare de despreț pe cari alții o afixează cu hipocrită îndărătnicie și permanentă lenie.

În existența lui, pictura cântărește tot așa de greu și tot așa de ușor, ca munca dulgherului sau a pescarului.

Nu are susceptibilitate de fanfaron, nici încremeniri de orgoliu, nici descărăjări de neputincios.

Povestea vieții lui zilnice e simplă și umilă ca o pagină de evanghelie.

Vagabondează pe străzi lăturalnice, bătrâne și desprețuite. Și, fără să gândească la pictură, privește la arbori, la

Cronica muzicală

CONCERTELE SIMFONICE POPULARE. — JUBILEUL SOCIETAȚII „CARMEN”. — ENESCU.

Concertele simfonice populare nu s'au deschis sub auspicii culturale prea ferice. Așteptam, negreșit, ca un bun gând educativ, acel care a prezidat la hotărîrea ciclului, să rămână determinant și în privința întocmirii repertoriului și a execuțiunii. Dar întâmplătorul s'a vădit ca principiu de activitate la acest ciclu, chiar dela primul concert. Nu-i vorba, pe tablele de afișaj de pe stradă, s'a putut remarca scrisul deosebit, cu litere mai groase, cu care era însemnat **Concertul în la minor de Vivaldi**, printre celelalte piese ce formau programul acestui prim simfonic. Fără altă explicațiune. Abia din programul-broșură ne-am putut dumeri că era vorba de „începutul ciclului — Evoluția Simfoniei”. Mărturisim că nu bănuim această ciudățenie. Ne făceam mai de gradă socoteală că, organizatorii concertelor, luați de valul istorismului — era doar vorba de istoria simfoniei — pregătise un deosebit spectacol cu nume: **Mircea Bârsan**, violonist, mai cunoscut decât ca dirijor, va lăsa laoparte bagheta, va **înșfăcă vioara și arcușul și va concerta după metoda timpului lui Vivaldi**, executând la vioară sau dirijând cu arcușul, după împrejurări, fermecătorul concert. Nu! Intenția era clar exprimată. Ciclul „Evoluția simfoniei” se deschidea cu Concertul pentru vioară de Vivaldi. Pe numele său adevărat, aceasta se chiamă **ignoranță**. Nici nu-o bănuiam atât de categorică la cei ce și-au asumat o parte din răspunderea educațiunii muzicale. Căci, să ne înțelegem, simfonia, ca gen, ca formă muzicală aparte, nici nu provine din forma muzicală concert, nici nu este folositor influențată, mai ales în acel timp, de forma și tehnica concertului. Ci toc-

mai din contră! Simfonia, în prima jumătate a secolului al optsprezecelea, deci în epoca în care începe să se precizeze ca formă orchestrală particulară, este împiedicată în „evoluția” sa tocmai de concertul instrumental. Kretzschmar designează pe acest concurent al simfoniei ca „übermächtigen Nebenbuhler”, rival covârșitor. Și tot așa se exprimă Nef, în lucrarea sa asupra istoriei simfoniei, iar la noi este înscris concertul ca premergător sau ca începutul evoluției simfonice...

După această piesă de Vivaldi, urma în program: **Debussy — Petite suite**. Criteriu istoric sau contraste stilistice? Nu sesizăm legătura. Or „bun plac” în educația muzicală a poporului?!

Al doilea simfonic popular a înlăturat pur și simplu, ambițiunea istorică arătată de cel dintâi. Maestrul Nonna-Otescu se afirmă ca experimentat și priceput pedagog. Bine înțeles, pentru a ține încordat interesul muzical al publicului și pentru a contribui la educațiunea muzicală a maselor, principiul istoric nu este singurul de luat în seamă în alcătuirea programelor. Unitatea lor poate apoi fi realizată nu numai pe cale istorică. Ca și criteriul temporal, cel local poate fi deasemenea utilizat în acest scop. Iar eclectismul poate fi adoptat și în chipul acesta local pe școli naționale, cum poate fi stilistic, în general, sau variat în nesfârșite feluri de considerațiuni estetice, tehnice, chiar sociale, și culturale. S'ar putea, de exemplu, alcătui programe simfonice de barock muzical, sau de romantism, pe școlile muzicale cunoscute. — romantismul în Franța, barockul în Germania, bunăoară, — apoi eclectic și comparativ, — romantismul în Franța

oamenii la ziduri — cu acea atenție distrată a omului care știe că e firesc să înfălcască în cale mereu aceiași arbori, oameni și ziduri.

Acasă, în atelier, își desemnează pe pânză, corect și meticulos ca un lucrător cu bucata, tabloul ce urmează să-l execute.

Cu penelul muiat în vopsea, atinge pe alburile dintre contururi, ici o pată de siniliu, dincolo o zare de roșuri palide, apoi câte-va accente de fildes, o fărâmiță de emerald, sau o dără de citron.

Punctele acestea de reper cromatic, sunt fixate dela început cu o matematică precizie.

Utrillo abandonează sculele cu liniștea unui muncitor care și-a făcut partea lui de muncă peste zi — și pleacă la cârciumă.

După o spăimântătoare cantitate de alcool avalută, se întoarce acasă, împăcat.

A doua zi aceeași preumblare, aceeași contemplație distrată a praveliștelor înfăltnite în cale, aceeași calmă aplicare în atelier.

Talentul, la el, este o fatalitate, cum pentru unii bogăția.

Nu-l minunează și nici nu-l stingherește.

Câte odată, numai, se întrecă, ca un copil nevinovat: ce naiba au oamenii cu mine, de mă tot laudă cu atâta lipsă de pudoare?

Apoi se reacează la lucru, și, conturu-

rile închiegate în ajun cu atâta cuminte atențiune, prind a se îmbrăca, încet, încet, în odăjdii de sărbătoare.

Ori care ar fi motivul lui Utrillo, el brodează întotdeauna în jurul, și pentru triumful, unui acord de albur.

Alburi nevinovate, calde, comunicative, simple — și totuși de o extraordinară și neașteptată variație lăuntrică.

E în ele tot sufletul, greu de mister, al artistului — și aproape singurul element care imprimă operei o neimișabilă distincțiune.

Sub acest raport, Utrillo nu are corespondenți nici între contemporani, nici în trecut.

Fără îndoială, întreaga gamă coloristică este umitor acordață la cheia albului și susținută, fără greș, în aceeași cântare de sărbătoare tristă.

Misticism simfonic, transfigurând până la idealitate aspectele parisiene, poate cele mai vulgare, mai inexpresive, mai nebagate în seamă.

Povestea, în artă, e veșnic aceeași. marii creatorii — vorbim de creatorii cari rămân — au avut groază de extravagantele tehnice și de atitudini revoluționare.

Au fost totdeauna firești și simpli. Și, poate mai mult de cât s'ar fi convenit, de o modestie, pentru mulți dintre noi umiltoare...

N. N. TONITZA

Germania; — apoi programe în care teriul local ar fi împreunat cu cel teral — simfonia, uvertura sau suita în anfa. Italia sau Germania în timpul voluții franceze. Tot așa ar putea fi agat cel stilistic și de forme muzicale nctul de vedere al culturii muzicale bue să fie hotărâtor și necurmat fi-t în seamă. Programul, în însăși eco-mia întocmirii sale, trebuie să eviden-ze principii adoptat de organizatorul ncertului, și să înlesnească o cât mai finitivă pătrundere a afinităților sta-ite între piesele executate, și deci, o t mai completă împărtășire a proprie-ilor stilistice din operele muzicale au-ite.

Nonna-Otescu înțelege ce-i un pro-ram de simfonic popular. O suită (Ra-ou), o simfonic (Haydn), un poem fonic (Balakirew) și o uvertură (Wag-r), iată un program — al celui de-al ilea simfonic popular — care dove-ște îndeajuns competența pedagogică izioală, gustul distinct, eclectismul pon-rat al maestrului Nonna-Otescu. Pă-rea noastră de rău este numai că a-astă elegantă și svelată înfățișare de ijor se ține în rezervă, nu pășește cu mai cuprinzător în împlinirea necesi-ilor de cultură simfonică ale maselor. tul său, experiența și acțiunea sa tre-e să fie mai frecvent și în mai largă sură folosite pentru propaganda sim-ică inițiată de Fundațiunea culturală rincepele Carol”.

Nici al treilea simfonic popular nu a it un program educativ, dar, în tot ul, atrăgător, mai ales prin Simfonia tastică. Dirijor a fost Henri Morin, oscut la noi și aplaudat de vre-o câți-ani încoace descori. Estimăm, nu știm e ce pricină, nu mai purta toate pie-le scumpe pe care admirația publicu-bucureștean i-le încrustase în coroa-de „regens“ al orchestrei.

o sărbătoare, jubileul de 25 ani al ietății „Carmen“ și activității maes-lu. D. G. Kiriac, a avut darul să crea-mporțanța strict muzicală a eveni-ntului și să-l impună ca o mândră bătoare a culturii românești, a trium-ului originalității firii noastre, exprite înfiorător de expresiv în cântecul ular. Au fost două zile de puternice oțiuni, de idealism românesc străluci-ca soarele de confirmare definitivă idâncului, a sacrului isvor de cântec, curge în inimile noastre românești.

și tot în această vreme, la Ateneu, E-scu, marce Enescu, exponentul geniu-muzical al rasei, slujia taina cea re a cultului muzical...

GEORGE DIACU.

TEATRUL REGINA MARIA: Șarlata-nul de Emmerich Földes. — Cel care ar căuta motivele artistice prin care să lă-murească deosebita favoare de care se bucură anul acesta, autorii unguri, pe lângă directorii teatrelor particulare din București, greu ar găsi vreunul ce l'ar pu-tea mulțumi. Molnar, văzut rar, uluitor prin meșteșugul ce-l ajuta să surprindă naivitatea spectatorilor, dă impresia u-nui scriitor superior; jucat mai des, plic-tisește. Teatrul lui, cu intrigă drăcească, lipsit de apropierea celui verosimil care dă impresia de viață, plutește în sferile abstracte ale ideilor celor mai îndrăznețe adevărat fără să isbutească a convinge pe spectatori. Căderea de care s'au bu-curat aproape toate piesele lui, n'a răcit entuziasmul directorilor pentru ceilalți dramaturgi unguri.

Șarlatanul lui Földes a reabilitat in-succesul de cassă a lui Molnar... Expli-cația nu stă însă în valoarea piesei care nu ese din cadrul melodramei, ci în jo-cul excelent al interpreților. Cuprinzând toate elementele efitne ale unei piese de succes (un student în medicină care fură pentru ca să trăiască, și care folosindu-se de diploma unui mort ajunge doctor ce-lebru, pentru că știa multă carte. Descoperit este renegat de însăși bol-navii vindecați etc., etc.), justificând pe eroi în mod sumar, nu este însă atât de neverosimilă, ca să nu înduioșeze. Și au-torul n'a vrut altceva.

D. Storin, care încă odată prin jocul d-sale concentrat, sobru, a adevărit că este unul din cei mai mari actori ai noștri, este și cel care asigură succesul pie-sei. Puțin mai exterior și mai sgomotos și publicul ar fi zămbit. El secundează cu succes d-na Marietta Sadoveanu, care s'a firmat ca o artistă cu calități deose-bite. Din ansamblu menționăm pe d-nii Marcel Enescu, și Giugaru.

TEATRUL NAȚIONAL: Femeia îndă-rătnică de Shakespeare. — Când teatrul nostru național, pierde din favoarea pu-blicului, — fie din cauza pieselor origi-nale, unele prea naive, fie din cauza unor vechituri mieroase și prost melodrama-tice din repertoriul străin, — face apel grabnic la uriașul din Stratford. Și suc-cesul e asigurat. Nu credem să fie altul motivul reluării „Femeii îndărătnice“, când atâtea alte piese ale lui Shakes-peare, nu au fost încă jucate de loc. Des-pre piesă, care s'a jucat și anii trecuți cu atâta succes, e inutil orice comentariu.

O experiență ce s'ar putea face, costi-sitoare e drept, e să se încerce repre-zentarea pieselor sale și cu debutanți. Succesul d-nei Marioara Teodorescu-Zim-niceanu în Catarina, a fost iarăși dova-dă că d-sa poate fi socotită ca o mare ar-tistă cu infinite resurse, trecând dela ro-lul Tofanei la al Catarinei cea îndărăt-nică, cu o ușurință uimitoare. D. Bulfin-ski, fără nici o rezervă poate fi numit ca cel mai desăvârșit interpret că come-diilor Shakespeareiene. Mai mult nu poate spera un actor.

INTERIMAR

RABINDRANATH TAGORE IN BUCUREȘTI

Sâmbătă 20 și Duminică 21 Noembrie, Bucureștii au fost cinstiți de scurta vi-zită a poetului indian Rabindranath Tagore. Poetul a declamat din poemele sale și a povestit, într-o impresionantă poemă autobiografică, geneza darului său poetic :

Mulți sunt care mă întreabă cu ce mesaj vin în fața lumii. Dar nu e menirea poetului de-a aduce, direct, mesaje. El trebuie să ră-mână pasiv, instrument al inspirației destinând idealul etern, al frumosului desăvârșit. El este numai crainicul aceluiaș mesaj proslăvit de flori, de stele, de valurile mării, de vântul fur-tunos.

După cum florile cântă mut cântecul etern, astfel ajutând omenirea să atingă idealul fru-mosului realizat, tot așa poetul exprimă aceeas năzuință fără a propovădui direct o filozofie sau o etică.

Și astfel vin către voi, nu ca un filozof sau ca un profet, dar ca un poet ce-și închină pri-nosul de dragoste, slăvind idealul etern stă-pânitor al lumii.

M'am născut într'un oraș din cele mai pușin atrăgătoare, din cele mai banale ale Indiei: Cal-cutta. Fără legături istorice cu trecutul, fără frumusețe, fără niciun farmec pentru suflet, col-livie de cărămidă și de var. De acolo, nici o inspirație nu poate isvori. Dar poate tocmai acest gol mi-a smuls din copilărie, strigătul că-tre idealul de libertate dobândit prin împărță-șirea cu frumusețile naturii.

În petecul de pământ din jurul casei era un sir de palmieri. Mă îmbăta jocul soarelui prin frunziș ca și cum ar fi fost chemarea întregii păduri și povestea ținuturilor fabuloase de din-coala de oceanuri. Din acele împrejurimi meschi-ne mi-am construit în suflet țara basmelor; din cioburile de frumusețe mi-am făcut un cuib de visuri. Eram un copil singuratec, visând în centrul lumii mele vizionare. Familia mea era ostracizată pentru că tatăl meu era capul unei mișcări religioase, heterodoxe propovăduind ve-chile forme monoteiste.

Ca tovarăși am avut deci numai visuri, ca distracții, desfătări sufletesti.

Astfel mi-am trăit copilăria izolat în mulțimea sgomotoasă, într-o desăvârșită libertate de gân-dire, căci idei ortodoxe ori maniere convențio-nale nu mi-au fost impuse. În preajma familiei mele, numai artiști, filozofi, muzicieni, atmos-feră unică de cultură și de artă. În această dezordonată dragoste de libertate am căpătat primele emoții literare, am luat contact cu ma-gia ritmului. Pe neașteptate, îmi trece prin mâini o carte de poezie sanscrită, limbă perfec-tă pentru dezvoltarea logicei muzicale în forma sa metrică. Fără a le căuta înțelesul, le-am învățat de-a rostul, captivat de ritm, sor-bind, din adâncul muzicii, senzația de elibe-rare a cugetului, pe care mi-o dădea șopăitul palmierilor adiați de vânt, când îmi vorbea de codrul îndepărtat, de vuetul mării.

CERCUL „SBURATORUL“

Duminică 21 e. în sedința săptămânală a „Sburătorului“, d. E. Lovinescu a citit un fragment, în care a caracterizat acti-vitatea critică a d-lor Scurtu și Cara-coțea.

D. D. N. Teodorescu a citit o piesă în 5 acte „Albatrosul“. Poezii, d-nii Baltazar și Călinescu. Au asistat d-nele T. Lovi-nescu, Getta Cantuniari, d-relor Bebs De-lavrancea, Papadat, Sanda Movilă, Ticu Anchip, Marga Nicolau și d-nii Camil Pe-trescu, G. Nichita, Stelian Mateescu, Pom-piliu Constantinescu, I. Valerian, Anton Holban, etc.

TEATRALE

□ La Teatrul Național se fac ultimele repetiții ale noiei lucrări dramatice a d-lui Victor Eftimiu, GLAFIRA, tragedie în cinci acte, în versuri.

E C O U R I

REDAȚIONALE

□ Vizita marelui poet indian Rabin-dranath Tagore ne-a reamintit o relație prețioasă despre școala dela Santiniketan. Reproducem din revista „Europe”, acest document de mare valoare, care ne introduce, în mod agreabil și familiar, în chiar particularitățile disciplinei și filosofiei înțeleptului dela Santiniketan.

SCRIITORII

□ D. Marcel Romanescu a pus sub tipar un volum de poeme, cântând viața curtezanei Hermanosa din Corint.

□ D. Al. Popescu-Telega tipărește un roman: „Rătăcirile lui Ion Vancea”, la Institutul „Scrisul Românesc”, Craiova. Volumul va apărea în Decembrie.

□ A apărut „Almanachul județului Satu-Mare”, anul III, întocmit de A. Davidescu, redactor șef la ziarul „Satu-Mare”.

Tipografia „Corvin”, Sătmăr.

□ Va apărea în bibliotecă „Semănătorul” din Arad, volumul de studii, intitulat „Între cărți” de d. T. Păunescu-Ulm.

GENIU ȘI TALENT

În redacția lui „Nouvelles littéraires” a pătruns de bună seamă un epigramist compatriot de-al nostru. De câteva numere, hebdomadular parizian publică ecouri și anecdote, al căror tălc ne-am grăbit să-l subliniem și în numărul trecut când am reprodus notița despre Bernard Shaw și d. Mihail Dragomirescu.

În ultimul număr, misteriosul colaborator publică sub titlul de mai sus următoarea epigramă la adresa directorului „Falangei”:

„În cursul unui interview referitor la literatura timpului său, José-María de Heredia se arătase de o amabilitate extremă față de confrății săi. În elogiile pe care li le făcea, cuvântul geniu revenea fără încetare.

— Dar, îi zise în cele d'nu urmă reporterul, dar dv. maestre?

— O! eu, vezi d-ta, îi răspunse Heredia, eu am numai talent, numai că ăsta-i ceva mai greu de avut”.

REFORMA ÎNVĂȚĂMÂNTULUI

D. profesor universitar C. Rădulescu-Motru, a acordat ziarului „Politică”, un interview pe tema reformei învățământului și a extinderii filosofiei. Din obiecțiunile așa de interesante ale d-lui C. Rădulescu-Motru, reținem:

Am auzit iarăși tot din ziare, că filozofia este pusă la baza învățământului secundar. Care filozofie? Una luată din cărțile străine? O filozofie oficială, sau mai bine zis superficială? Filozofia la baza învățământului este una, și ridicarea învățământului filozofic în liceu este alta. Ridicarea ar fi binevenită, fiindcă până acum acest învățământ nici nu era luat în serios. Dar ca bază a învățământului secundar, filozofia are puțini partizani. Mai sunt contra ei, aceia cari pun interesele de Stat deasupra intereselor științifice. Consolidarea națională a Statului se face mai bine pe baza religiei, a istoriei naționale, sau a literaturii naționale decât a filosofiei. Apoi ce scop se urmărește cu filozofia? Unificarea în chip mai temeinic a diferitelor obiecte ale învățământului? Aceasta este un scop extra-pedagogic. Adevăratul pedagog urmărește să lege obiectele învățământului secundar de aptitudinile copilului, și nu de armonia cerută de unitatea științelor. Unitatea științelor este în curs de devenire, și poate nu va ajunge realitate niciodată. Unitatea sufletului copilului este o unitate existentă. De

ce să sacrificăm aceea ce există pentru aceea ce va fi să devină într'un viitor îndepărtat...?

Mi s'a spus că proiectul cel nou ar urmări prin filozofie să formeze cetățeni apți pentru lupta vieții. Cred că acest scop nici nu va fi-gura în expunerea de motive, fiindcă este puțin serios. Filozofia cultivă mai mult simțul critic, decât simțul practic. În orice caz pentru formarea sufletului cetățenesc filozofia nu se bucură de vreun drept de monopol.

Nu mă îndoiesc, că proiectul ministrului Petrovici va fi bine aranjat, și mai ales va fi cu talent expus și susținut. Mă îndoiesc însă că roadele lui vor fi apreciable. Boala de care suferă învățământul nostru secundar este mai adâncă decât poate s'o ajungă medicamentele filozofice. Ministrul nostru luptă cu simptomele și lasă neatinsă cauza boalei.

TEATRALE

□ Piesa d-nei Sarina Casvan-Pas, „CALVARUL”, s'a citit în comitetul de lectură al Teatrului Național.

În curând se va anunța data reprezentării.

□ Teatrul Popular a pus în repetiție, drama „Contra Patriei”, în cinci acte de d. profesor Nicolae Iorga.

□ Sâmbătă 27 crt., ora 5 p. m., va avea loc la Teatrul Popular premiera piesei pentru copii „Familia Chiț-Chiț” de d. Ion Pas, cu concursul întregului ansamblu al Teatrului.

REVISTE

Indemnul

Din Tg.-Mureș-Oșorheiul, pe care Dinicu Golescu îl glosează în cunoscuta-i călătorie de acum un veac prin „Maros-Vasarhey, unde sunt români puțintei” — ne vine o revistă frumoasă și de o înaltă tinută literară.

„Indemnul” e în anul al 4-lea și apare ca revistă de cultură generală a societății de lectură a liceului „Al. Papiu Ilarian” din Tg.-Mureș. Din cuvintele pentru drum pe care le publică în fruntea revistei redactorul de astăzi, d. O. Papadima, desprindem toată munca tânără și idealistă a celor ce au editat „Indemnul”, ca și hotărârea de a continua această revistă, într'un centru de vitregă cultură românească.

Dacă am adăoga cât de îngrijite sunt contribuțiile literare din interiorul revistei: un portret literar al lui Duhamel și o traducere din „Confession de minuit” a aceluiași, versuri corecte, etc., dacă am aminti cronica și înia pură a întregii fascicole — am accentua obligația pe care atât localnicii cât și ceilalți iubitori de cultură românească o au de a sprijini frumoasa faptă culturală care o realizează, la Tg.-Mureș, revista „Indemnul”.

GANDIREA (VI. 6—8), Iulie—Septembrie, 1926, cu următorul cuprins: Grigorescu de Francisc Șirato; Monotonie (poezie) de T. Arghezi; Mărturisiri de Elena Văcărescu; Mă vreau în munși (poezie) de Zaharia Stancu; Urâtul de Gab. I. Mihăescu; Din „Chilimuri oltenesti” (poezie) de Radu Gyr; Craii de Curtea-Vechi de Mateiu Ion Caragiale; Eu și țara mea (poezie) de Elena Văcărescu; Dezaxare de Petre Marcu; Cuvinte despre „Arta nouă” de Stelian Matiescu; Un alt Pirandello de Alex. Marcu; Problema cărții de Em. Bucușă; Un conflict moral și Imaginar de Cezar Petrescu; Idei, oameni & fapte, Elena Văcărescu de V. Munteau; Cronica literară, Alecsandri ca descriptiv de T. Vianu; Cronica mărunță de Cezar Petrescu;

Ilustrații: Copertă de Grigorescu; Supplement; Reproduse după lucrări premiate la salonul oficial; Desene interior de Demian.

CARTI PRIMITE

□ ION I. NEDELESCU: Codul onorului și regulile duelului, cu o prefață d. general Gh. Cantacuzino. (Lucrare probată de Ministerul de război, Marstat major). Imprimeria Principele Carol 1926.

□ ION CLOPOTEL: Direcția realului social-economic (Unde munca timpul n'au nicio valoare. — Aspectul satelor din văile Crișului Alb și Arșului. — Anchetele sociografice și concluziunile practice. — Necesitatea Monografiilor regionale. — Problema Mărilor). Ed. revistei „Societatea de mănăstiri”, Sibiu, 1926. Lei 40.

□ HORIA PETRA-PETRESCU: Mă și compătimitirea socială în literatură Conferință. Buletinul 46 al desp. Sibiu al „Asociațiunii”. Sibiu, 1926.

CALENDARUL CITEGARA

28 Noembrie, 1852: S'a născut în Urechia (Bănat), cunoscutul patriot T. Păcățanu, autorul vestitei colecții de documente „Cartea de aur”.

1865: V. A. Urechia a ținut la Ateneu Român o conferință, vorbind despre „Biblia și fabulistul Chichindeal”.

1876: A murit în București Gheorghe Costaforu.

1878: S'a născut în București, poetul Hildebrand Frolo.

1893: Apare în București „Vieța”, revistă săptămânală ilustrată, condusă de A. Vlahuță și Dr. Alceu Urechia.

1915: A murit N. Culișanu.

29 Noembrie, 1836: S'a născut Eugeniu Carada.

1883: S'a născut în Brăila pictorul Teișanu.

30 Noembrie, 1867: Ștefan Velescu vorbit la Ateneul Român „Despre Teișanu”.

1903: Apare în București revista „Tribuna lui Hübsch”, sub redacția lui Al. Căban.

1 Decembrie, 1884: S'a născut în Iași poetul Ecaterina Pitiș.

1903: Apare în Iași revista literară sociologică „Reînvierea”, condusă de D. Xenopol și Rindă.

— Apare în Iași revista „Mihail Eminescu”.

2 Decembrie, 1812: S'a născut la Mureșianu.

1865: C. Stăncescu a vorbit la Ateneul Român despre „Originea și Istoria Ardealului”.

1871: S'a născut în Rîmnicu-Vâlcea pictorul Ion Th. Florescu.

1879: Apare în București revista mureșeană „Lyra română”.

1899: Apare în București „România nouă”, ziar național independent, sub conducerea lui Nicolae Basilescu, I. L. Călugăreanu, George Coșbuc, Ovid Densusișanu, N. Iorga, etc.

1901: Apare în București revista „Mănăstorul”, sub direcția lui A. Vlahuță și G. Coșbuc.

1902: A murit scriitorul bucovinean Mihail Teișanu.

3 Decembrie, 1846: S'a născut la Iași, C. Leonardescu.